

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему:

« Глобальні тенденції у трансформації систем соціального захисту в умовах інформаційної економіки»

Виконала: студентка 4-го року навчання,

Спеціальності

051 Економіка

Степаненко Дарія Юріївна

Керівник Шевченко О.О.

кандидат економічних наук, доцент

Рецензент Мірошніченко В.В.

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою 87 (В) добре

Секретар ЕК Шинкар З.Є.

« 8 » червня 2021 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	6
1.1 Сутність та роль соціального захисту в економічному розвитку та підвищенні добробуту країни.....	6
1.2 Механізм соціального захисту: основні інструменти та інституційне забезпечення.....	11
1.3. Інформаційна економіка: суть та вплив на людський розвиток.....	15
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2 СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НЕОБХІДНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	24
2.1. Сучасний стан соціального захисту населення в Україні.....	24
2.2 Зарубіжний досвід функціонування системи соціального захисту в умовах сучасних трансформацій.....	33
Висновки до розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	43
3.1. Шляхи вдосконалення державної функції соціального захисту в умовах сучасних трансформацій економіки.....	43
3.2. Підходи щодо вдосконалення системи соціального захисту населення в сучасних умовах.....	52
Висновки до розділу 3.....	66
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Актуальність теми дипломної роботи. Сьогодні соціальний захист є широким поняттям, яке охоплює захисні та заохочувальні заходи, які необхідні в різних ситуаціях і спрямовані на різні групи людей та за різних умов.

Соціальний захист є стабілізатором під час кризи, а також сприяє стимулюванню внутрішнього попиту країн. Глобальні заклики до реалізації та загалом запровадження програм соціального захисту в країнах, що розвиваються, базуються не лише на моральних засадах, але все частіше на переконанні, що це важливий інструмент економічного зростання.

Більшість людства, яке зараз живе без соціального захисту, має право на охорону здоров'я, освіту, пенсійне забезпечення та фінансову підтримку у випадку втрати роботи, поганого врожаю, хвороби чи інвалідності. Однак цей моральний консенсус не допомагає бідним країнам світу. Захист прав людини, включаючи право на соціальний захист, є обов'язком держав. Однак національні уряди часто не хочуть запроваджувати комплексні схеми соціального захисту, оскільки вони вважаються занадто дорогими. Зростання рівня нерівності та періодичні кризи зумовлюють актуальність дослідження питання соціального захисту.

Проблемні питання системи соціального захисту населення завжди були важливими для наукового світу. Це можна пояснити тим, що соціальний захист, його наявність та рівень грає важливу роль у економічному розвитку держав та суспільства, тому ці питання вивчали багато зарубіжних та вітчизняних вчених у своїх працях, зокрема, можна виділити Л. Баранника [1], Л. Васечко [2], Л. М. Івашову [3], М.І. Мальованого [4, 5], А. Ю. Огінську [6], А.Л. Клименко [7] та багатьох інших.

Метою дипломної роботи є обґрунтування пріоритетних напрямів трансформації системи соціального захисту населення в мовах інформаційної економіки.

Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити **завдання** дослідження, які включають такі складові:

1. Дослідження сутності та ролі соціального захисту в економічному розвитку та підвищенні добробуту країни.
2. Визначення механізму соціального захисту, його основних інструментів та інституційного забезпечення.
3. Дослідження сутності та впливу інформаційної економіки та людський розвиток.
4. Аналіз сучасного стану соціального захисту населення в Україні.
5. Дослідження зарубіжного досвіду функціонування системи соціального захисту в умовах сучасних трансформацій.
6. Визначення шляхів вдосконалення державної функції соціального захисту в умовах сучасних трансформацій економіки.
7. Рекомендації щодо вдосконалення системи соціального захисту населення в сучасних умовах.

Об'єкт роботи становить значення та ефективність соціального захисту в умовах інформаційно-економічного розвитку країн.

Предмет - дослідження теоретичних аспектів та методичних підходів до визначення сутності та механізмів соціального захисту за умов інформаційної економіки.

Інформаційне забезпечення роботи складають законодавчі та нормативно-правові акти з питань соціального захисту, статистичні матеріали Державного комітету статистики України та зарубіжних інформаційних сайтів, енциклопедичні видання, монографічні дослідження, статті зарубіжних і вітчизняних авторів.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема:

- аналіз і синтез – для визначення сутності соціального захисту;
- структурно-динамічний аналіз – для дослідження динаміки та структури соціального захисту.

Структура дипломної роботи: вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел із...найменувань, ...додатків. Загальний обсяг...сторінок.

Наукове та практичне значення полягає у дослідженні значення та ролі соціального захисту у економічному розвитку держав, аналізу сучасного стану соціального захисту у світі та визначенні напрямів вдосконалення системи соціального захисту в умовах формування інформаційної економіки України.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1 Сутність та роль соціального захисту в економічному розвитку та підвищенні добробуту країни

Соціальна політика є діяльністю державних та цивільних інститутів, суспільних груп і окремих осіб (суб'єктів соціальної політики), яку спрямовано реалізувати природні права людини, які забезпечують її життєдіяльність і розвиток у вигляді соціальної одиниці за невід'ємного дотримання її цивільних прав і бажань [4, с. 21].

Соціальною політикою держави називають певну орієнтацію та систему заходів з метою здійснення оптимізації соціального розвитку суспільства, відносин між соціальними й іншими групами, які створено за чи певних умов задовольнити життєві потреби їх представників. Соціальна політика є сукупністю ідеологічних уявлень суспільства і країн щодо цілей соціального розвитку та діяльності в напрямку досягнення соціальних показників, які відповідають цим цілям [11, с. 21].

Соціальний захист представляється у вигляді сукупності заходів з боку держави і видатків з бюджету, які мають відношення до надання фінансової допомоги певним верствам населення, котрі з низки незалежних від них причин не мають достатніх для самозабезпечення доходів.

Поява категорії «соціальний захист» можна пов'язати із прийняттям закону США щодо соціального захисту (Social Security Act) ще у далекому у 1934 році. Застування цього Закону ми зобов'язані президенту США Франкліну Рузвельту, котрий назвав його «наріжний камінь системи, котру ми будуємо сьогодні, проте будівництво не закінчиться».

У наукових колах існують ще деякі точки зору з приводу виникнення категорії «соціальний захист». Науковцем Гаєм Перріном зазначено, що не зважаючи на появу терміну у США, концепцію системи соціального захисту необхідно втілити і в інших країнах світу.

Цікавим є тлумачення категорії «соціальний захист» у «The Encyclopedia Americana», де сказано, що «соціальний захист» визначається як безпека та свобода від страху, спрямована на суспільство у вигляді груп осіб, які є взаємопов'язаними та залежними одна від одної» [10]. Щодо економічних аспектів соціального захисту, вони викладені на сторінках енциклопедії «World Book Encyclopedia», де сказано, що «соціальним захистом є урядові програми, які покликані допомагати працівникам, пенсіонерам та їхнім сім'ям досягати достойного рівня економічного забезпечення» [30].

Таким чином, соціальний захист можна визначити у вигляді певного механізму, який допомагає досягати мінімальний рівень життєдіяльності, системою заходів та інститутів, які призначено забезпечувати нормальне існування осіб, підвищувати рівень їх задоволення від якості життя та перспектив.

Схеми соціального захисту у всьому світі виглядають дуже по-різному. Вони традиційно захищають людей від падіння доходів після шоківих подій. Але деякі програми мають вищі цілі: наприклад збільшення економічних можливостей та просування потенціалу тих, хто соціально виключений.

Соціальний захист - це широке поняття, що охоплює захисні та іноді заохочувальні заходи, які необхідні в різних ситуаціях і спрямовані на різні групи людей та за різних умов [7, с.8]

Основою на цих відмінностях, соціальний захист можна поділити на три категорії:

- надання фінансової допомоги;
- безумовна соціальна допомога;

- програми соціального страхування;
- захист у напрямку пробле, котрі з'являються на ринку праці.

Усі ці категорії в першу чергу є захисними: вони мають на меті захистити громадян від сильного падіння доходів внаслідок економічних, природних чи життєвих потрясінь та покращити доступ до соціальних послуг. Однак у країнах, що розвиваються, соціальні програми з надання фінансової допомоги та втручання у питання ринку праці спрямовані, зокрема, на безпосереднє збільшення розвитку та економічних можливостей і, отже, мають більший стимул. Усі програми соціального захисту спрямовані на тих, хто цього найбільше потребує.

Соціальний захист може стати стабілізатором під час кризи, а також стимулювати внутрішній попит. Глобальні заклики до запровадження програм соціального захисту в країнах, що розвиваються, базуються не лише на моральних засадах, але все частіше на переконанні, що це важливий інструмент економічного зростання [4, с. 12].

Більша частина людства, яка зараз живе без соціального захисту, має право на охорону здоров'я, освіту, пенсійне забезпечення та фінансову підтримку у випадку втрати роботи, поганого врожаю, хвороби чи інвалідності. Однак цей моральний консенсус не допомагає бідним країнам світу. Захист прав людини, включаючи право на соціальний захист, є обов'язком держав. Однак національні уряди часто не хочуть запроваджувати комплексні схеми соціального захисту, оскільки вони вважаються занадто дорогими. Зростання рівня нерівності та періодичні кризи представляють нову можливість обговорити питання зростання ролі держави в економіці та сприяння соціальному захисту.

У дискусії щодо розвитку соціальний захист поставав критичною відповіддю на підхід "мереж безпеки" кінця 1980-х - початку 1990-х. Захисні мережі були частиною політики структурних перетворень і забезпечували мінімальну соціальну допомогу в країнах, які є надто бідними та адміністративно занадто слабкими, щоб запровадити комплексні програми

соціального забезпечення. Такі захисні мережі були короткостроковими, тимчасовими, дискреційними та залишковими інструментами політики, тоді як заходи соціального захисту є довгостроковими, гарантованими, залежать від прав та є частиною загальної державної політики.

Питання про те, як соціальний захист та соціальна держава впливають на економіку країни, вже давно є питанням академічних та політичних суперечок. Економічний аналіз, який розглядає короткострокову фінансову стійкість та витрати, як правило, розглядає заходи соціального захисту переважно як витрати. Однак все більше число дослідників сьогодні висловлюється на користь того, щоб поглянути на роль соціального захисту в економіці по-новому, не тільки як вартість, але однаково як економічна інвестиція, якщо вона правильно розроблена. Це представляє особливий інтерес для країн, що розвиваються. Професор Девід Халм з Манчестерського університету заявляє, що директори все більше цікавляться зв'язками між соціальним захистом та зростанням, оскільки факти свідчать, що такі програми, зокрема, грошові перекази, можуть зменшити бідність і завдяки стійкому доходу можуть сприяти соціальній мобільності і сприятимуть постійному виходу з бідності [10, с. 4].

Звіти міжнародних організацій, таких як Світовий банк, ОЕСР, Європейська комісія, UNRISD та UNICEF, направлені на твердження про те, що соціальний захист може зіграти певну роль у стимулюванні економіки, особливо в періоди рецесії.

Переконання в тому, що соціальний захист може мати позитивний вплив на економіку, набуло поштовху завдяки даним, які свідчать про те, що країни із запровадженою системою соціального захисту вийшли з останніх криз. Соціальний захист сьогодні розглядається як процес, який може сприяти економічному зростанню, а також зменшувати рівень бідності. Наприклад, дослідження, проведені Міжнародною організацією праці свідчать про те, що саме схеми соціального забезпечення дали змогу Південній Кореї, Аргентині та Індонезії вийти з кризи в останні десятиліття.

Одним із головних аргументів економічної спрямованості на користь соціального захисту для економічного розвитку є те, що він позитивно впливає на продуктивність праці. Ідея, подібно до економічних міркувань, що лежать в основі заснування держав соціального забезпечення в Європі, полягає в тому, що люди є більш продуктивними, якщо мають доступ до медичних послуг, харчування, освіти, соціальної допомоги, стимулів для довгострокових інвестицій у людський капітал [7, с. 5].

Розглянемо детальніше одну з найважливіших підтверджуючих категорій на користь того, що соціальний захист має важливе місце у економічному розвитку та загальному підвищенні добробуту країни – підвищення рівня загального попиту. Надання найбільш вразливим людям більш доступного доходу збільшить загальний попит у суспільстві - оскільки бідні менше економлять і витрачають більшу частину свого доходу - і, таким чином, цей процес сприятиме зростанню попиту на товари та збільшенню виробництва. Це пов'язано з теорією того, як податки на прибуток та соціальні витрати можуть збільшити дохід та забезпечити споживання. Позитивна роль, яку може відігравати соціальний захист під час економічних криз, пов'язана з тим, що він за своєю природою є протициклічним: він перекачує більше грошей в економіку, коли економіка занепадає. Це має подібні макроекономічні наслідки з грошово-кредитною політикою, наприклад, зниження процентних ставок, оскільки ефективно вводить гроші в суспільство, що може допомогти економіці стабілізуватися та відновитись. Ці "автоматичні стабілізатори" стабілізують сукупний попит та зменшують коливання реального ВВП під час економічних спадів. Країни розширюють розміри та сферу соціальних послуг, припускаючи, що це збільшить внутрішній попит та підвищить рівень життя населення.

Однак більшість досліджень щодо впливу соціального захисту на попит, особливо в контексті країн, що розвиваються, обмежується його впливом на місцеві ринки. Грошове фінансування у соціальних програмах може стимулювати місцеві ринки, збільшуючи попит і, тим самим

стимулювати місцеве виробництво. Наприклад, у віддалених районах Південної Африки грошова соціальна допомога стабілізувала попит на їжу, зменшила ринковий ризик для виробників та торговців, підтримала місцеве сільськогосподарське виробництво [1, с. 9].

Підсумовуючи, необхідно сказати про мотивацію надання соціального захисту. Причини схвалення або просування політики соціального захисту в країнах, які сьогодні є більш розвинутими і продовжують такий шлях є різні. Прихильники соціального захисту потрапляють у два табори: інструменталісти та активісти.

Інструменталісти зазначають, що крайня бідність та вразливість заважають досягненню цілей розвитку. Вони пропонують створити механізми управління ризиками, які діятимуть лише до тих пір, поки ринок не дозволить приватному страхуванню відігравати більш помітну роль.

Активісти розглядають крайню бідність та нерівність як симптоми структурної нерівності та соціальної несправедливості. Вони розглядають соціальний захист як необхідний крок до «ідеалу гарантованого» загального соціального мінімуму. Ця точка зору відображає дух підходу, заснованого на правах, які означають, що ніхто не повинен бути залишений можливості з доступу до соціального забезпечення незалежно від статі, віку, сімейного стану, етнічної приналежності тощо.

1.2 Механізм соціального захисту: основні інструменти та інституційне забезпечення

Розглядаючи питання інституційного забезпечення механізму соціального захисту варто сказати, що його складають державні органи влади, управління соціальним забезпеченням країни. Такими органами є органи законодавчої й виконавчої влади, які грають важливу роль у структурі органів державної влади країни та управлінні загальної системи соціального захисту населення.

Загалом у реалізації програм соціального захисту беруть участь різні суб'єкти:

- Уряди
- Приватний сектор
- Громадянське суспільство.

Соціальні програми можуть мати різні короткострокові та довгострокові економічні перспективи та наслідки розвитку. Необхідно наголосити, що запропонована категоризація стосується як країн, що розвиваються, так і розвинених, деякі типи програм соціального захисту, такі як умовні фінансова допомога є більш розповсюдженими в країнах, що розвиваються, ніж інші, наприклад, схеми соціального страхування, за якими здійснюються внески [3, с. 9].

Отже, розглянемо детальніше механізм забезпечення соціального захисту населення, дослідивши його реалізацію за основними напрямками: надання фінансової підтримки, безумовна соціальна допомога; програми соціального страхування; захист з проблемних питань, які виникають на ринку праці.

Призначення категорії програм соціального захисту фінансова допомога виконує захисні функції. Вони захищають людей від бідності та допомагають їм збільшити свої економічні можливості та підвищити рівень життя. Ці програми є частиною того, що часто називають «соціальною допомогою» і реалізуються переважно в країнах із середнім рівнем доходу. Латинська Америка має найбільший досвід роботи з цими програмами, тоді як в Африці створена лише обмежена кількість програм.

Частина населення (бідніші люди), на яких поширюється програма фінансової допомоги, отримують гроші лише у тому випадку, якщо вони виконують певні умови, наприклад, однією із популярних є те, що одержувач або його діти регулярно відвідують школу та медичний центр. Програми часто також пропонують навчання в певних сферах та намагаються покращити рівень життя тому, хто отримує цю допомогу [5, с. 7].

Важливою причиною створення і реалізації такої соціальної допомоги є те, що соціальний захист може бути більш ефективним і стійким у довгостроковій перспективі, зокрема, якщо він пов'язаний з інвестиціями у формування людського капіталу. Отже, ці програми не просто забезпечують бідних додатковими грошима. Уряди стверджують, що якщо програми заохочують дітей частіше ходити до школи та допомагають їм та їхнім батькам покращувати своє здоров'я, частіше відвідуючи медичні центри, вони можуть мати стійкий вплив на добробут та економічні можливості як цих осіб так і майбутніх поколінь.

Деякі програми фінансової допомоги чітко орієнтовані на працівників підприємницького сектору економіки, фермерів та інших самозайнятих людей. Це важливо особливо зараз, коли підприємницький сектор розвивається стрімко та розширюється. Підприємці, зазвичай, виключаються із механізмів соціального захисту, таких як соціальне страхування та соціальна допомога на ринку праці. Гарним прикладом такого механізму забезпечення соціальної допомоги є Аргентина: ще у 2009 році було створено Програму фінансового соціального забезпечення *Asignación Universal por Hijo*, яка включила у свої межі працівників підприємницького сектору. Ще одним цікавим прикладом є індонезійська програма *Keluarga Harapan*, яка спрямована на охорону здоров'я матері та новонароджених дітей для жінок, які є приватними підприємцями. Проте, на жаль, на сьогодні кількість програм, які охоплюють приватних підприємців залишається обмеженою як у розвинутих країнах так і в інших [5, с. 21].

Безумовна соціальна допомога. Безумовні програми соціальної допомоги в першу чергу мають захисні цілі. Вони забезпечують безпеку доходів, часто за допомогою грошових переказів, людям, які стикаються з непередбаченими ситуаціями і зазнають тимчасової або постійної втрати доходу. Допомога може складатися з наступним видів:

- соціальних пенсій;
- допомоги по інвалідності;

- допомоги по втраті годувальника у сім'ї;
- допомоги сім'ї чи дитині.

Допомога по безробіттю, яка виплачується не через роботодавця, також може вважатися формою безумовної соціальної допомоги. Право на її отримання не залежить від стажу роботи, лише від наявності безробіття.

Оскільки програми безумовної соціальної допомоги та програми фінансової підтримки переказів мають спільну мету - захистити людей від бідності та покращити стан здоров'я та добробуту, багато які установи та науковці не роблять між ними різниці та сприймають як одну категорію.

Програми безумовної соціальної допомоги не мають умов для її отримання, проте одержувачі повинні відповідати певним критеріям прийнятності, які визначають їх до цільової групи, наприклад, мати певний вік для отримання соціальної пенсії або бути безробітним для отримання допомоги по безробіттю. Загалом для тих, хто не може працювати тимчасово або постійно через життєві ситуації, отримання безумовної соціальної допомоги може мати важливе значення, оскільки це може бути єдиним джерелом доходу. Соціальні пенсії також можуть змінити ситуацію.

Безумовна соціальна допомога важлива, оскільки вона не залежить від стажу роботи чи інших умов і однаково ставиться до всіх, хто цього потребує. Але одне лише надання грошей уразливим та іноді маргіналізованим групам може бути недостатнім для того, щоб домогосподарство вийшло з бідності. Хоча дохід може бути відновлений до рівня шоку, ці програми не інвестують в покращення економічних можливостей. Тому вони в основному захисні та мають мале значення для економіки, проте велике для підтримки населення [7, с. 18].

Програми соціального страхування забезпечують дохід та допомогу на випадок непередбачених ситуацій, пов'язаних з роботою, подій, які трапляються під час роботи або впливають на працездатність людини: хвороба, травма на виробництві, материнство, інвалідність, звільнення тощо. Медичне страхування може бути частиною соціального страхування,

яке сплачується за рахунок внесків, а також додаткових пенсій, які відрізняються від соціальних пенсій (які не вносять внесків і не пов'язані з пенсією).

Два види соціальної допомоги, про які йшла мова вище, фінансова соціальна допомога та безумовна соціальна допомога не передбачають вкладання внесків: тому, хто потребує такої допомоги не потрібно платити внески для того, щоб отримати допомогу в майбутньому. Ці програми оплачуються за рахунок державних доходів. Проте соціальне страхування на відміну від фінансової допомоги передбачає внески з боку осіб, які є потенційними кандидатами на їх отримання [4, с. 15].

У схемах соціального страхування, пов'язаних з роботою, як роботодавець, так і працівник зазвичай вносять заздалегідь фінансові внески. Соціальне страхування передбачає офіційне працевлаштування. Це робить його менш ймовірним для приватних підприємців, на яких припадає близько 60% робочої сили у світі, і найбільша частина яких знаходиться у країнах, що розвиваються. Як вже було зазначено вище, приватні підприємці, як правило не отримують соціальну допомогу від держави.

Програми соціального страхування, які передбачають внесення фінансових коштів у вигляді внесків виконують захисну функцію для населення, зокрема від безробіття. Щодо соціальної допомоги з питань, які виникають на ринку праці, заходи соціальної допомоги включають програми для захисту людей від безробіття, бідності та виробничого травматизму.

1.3. Інформаційна економіка: суть та вплив на людський розвиток

Концепція постіндустріального суспільства та економіки була вперше поширена в 1950-х роках, коли дослідникам стало відомо про поступове розширення несільськогосподарських, непромислових розділів розвиненої промислової економіки. Вбачаючи ці складові ядром нової економіки, що формується, термін «постіндустріальна» часто використовувався для її

опису. Це означало, що основні риси цієї нової економіки ще не були достатньо чіткими або зрозумілими, тому нову економіку просто визначали з точки зору старої економіки, яку вона замінювала [2, с.49]

Перші дослідження «постіндустріальної» економіки помилково сприймали її як сферу послуг. Одним з перших авторів, який правильно визнав головну особливість нової економіки, що формується, був Махлуп (1962), який використовував для опису термін «галузь, заснована на знаннях». Він виявив, що до 1959 року професії, що виробляють знання, перевершили інші за кількістю. Однак ще в 1973 р. Такі автори, як Даніель Белл (1973), продовжували називати економіку, що формується, «постіндустріальною». У 1977 році Марк Урі Порат, до якого згодом приєднався Рубін, написав 9-томну дисертацію, яка вимірювала та оцінювала розмір цієї економіки, і описав цей сектор, що розвивається, як «інформаційну економіку». З тих пір його праці широко цитуються та цитуються як перше велике використання терміна «інформаційна економіка».

Оскільки цифрові технології уможливили виготовлення точних копій тексту, зображень, аудіо, відео та інших інформаційних матеріалів протягом необмежених поколінь, інформаційна економіка швидко зростала. З появою Інтернету, а згодом і Всесвітньої павутини, інформаційна економіка поступово дозрівала до повномасштабної економіки, якою вона є сьогодні.

Найбільш часто цитоване визначення «інформаційної економіки» є думка Хана Пората, політичного діяча, який розрізняє дві економічні сфери: область речовини й енергії та область інформації. Останню він називає «інформаційним сектором», а до першого включає сільське господарство та промисловий сектор. Інформаційний сектор передбачає перетворення інформації «з одного шаблону на інший» [8, с.2].

Економіка стає інформаційною, коли робота, пов'язана з інформацією, починає перевищувати роботу, пов'язану з іншими секторами. Порат класифікує інформаційний сектор на:

- первинний інформаційний сектор;

– вторинний інформаційний сектор.

У «секторі первинної інформації» особи майже повністю пов'язані зі створенням або обробки інформації, наприклад це вчені, письменники, бібліотекарі і т.д.

Щодо «вторинної інформації» - це ті особи, які працюють в основному на НЕ інформаційних елементах, робота яких пов'язана з інформацією у другорядному аспекті. Це працівники неінформаційних фірм та галузей, які виробляють інформацію для внутрішнього використання у виробництві сільськогосподарських або промислових (тобто неінформаційних) товарів [6, с.3].

Порат включає в сектор первинної інформації такі галузі:

- 1) виробництво знань та винахідництво (приватні інформаційні послуги);
- 2) розповсюдження інформації та зв'язок \neg (освіта, суспільні інформаційні послуги, телекомунікації);
- 3) управління ризиками (галузі страхування та фінансів);
- 4) пошук та координація (брокерські галузі, реклама);
- 5) послуги з обробки та передачі інформації (комп'ютерна обробка інформації, телекомунікаційна інфраструктура);
- 6) інформаційні товари (калькулятори, напівпровідники, комп'ютери);
- 7) обрана державна діяльність (освіта та поштова служба);
- 8) допоміжні засоби (будівлі, офісні меблі);
- 9) оптова та роздрібна торгівля інформаційними товарами та послугами.

Порат включає у вторинний інформаційний сектор «усі інформаційні послуги, що виробляються для внутрішнього споживання урядовими та неінформаційними фірмами», за винятком тих урядових видів діяльності, які належать до первинного інформаційного сектору, таких як освіта та поліграфія, але включаючи державні заходи, такі як планування,

координація, моніторинг, регулювання, оцінка та діяльність з прийняття рішень [5].

Також до вторинного інформаційного сектору належать ті частини приватних неінформаційних фірм та галузей, які займаються інформаційною роботою або виробництвом інформації, яка не продається чи не здається в оренду на ринку, а лише для підтримки виробництва неінформаційних товарів, у т.ч. внутрішня обробка даних та бібліотечні послуги [9, с. 22].

Питання про те, яку діяльність чи товар розглядати як частину інформаційної економіки можна визначити за допомогою таких запитань:

1. Чи слід включати діяльність з виробництва інформації в фірмах, які самі не виробляють інформаційні товари для ринку, в інформаційний сектор?

2. Чи слід вважати послуги, які надають інформацію, але не інформаційні продукти для ринку (наприклад, лікар, який ставить діагноз або відпускає ліки), частиною інформаційного сектору? Можна стверджувати, що ні, оскільки надана ними послуга не має таких самих граничних витрат виробництва, як інформаційні товари.

3. Чи категорії повинні базуватися на існуючих рахунках національного доходу, чи слід включати види діяльності, не включені до цих рахунків - можливо, тому, що вони раніше не існували?

4. Чи повинна оцінка внеску ВВП в інформаційний сектор базуватися на «доданій вартості» або на «кінцевому попиті»? Кінцевий попит базується на продажі продукції, а додана вартість - на доході.

5. Чи слід визначати інформаційну економіку з точки зору її відносного розміру по відношенню до інших галузей економіки, або коли в економіці досягнутий певний рівень інформатизації?

Можна сказати, що хоча «постіндустріальна» економіка сьогодні чітко визначена як «інформаційна економіка», досі триває дискусія щодо того, які види діяльності та товари слід класифікувати під інформаційним сектором такої економіки [4].

Загалом інформаційна економіка - це економіка, де інформаційний сектор став більш домінуючим, ніж сільський та промисловий сектори економіки.

Інформаційний сектор - це та частина економіки, яка займається створенням, маніпулюванням, обробкою, передачею, розподілом та використанням інформації, де інформація визначається як зменшення невизначеності, а невизначеність є мірою кількості можливостей. Інформація є нематеріальною, неенергетичною сутністю і набуває фізичної форми лише в тій мірі, в якій вона зберігається у фізичному носії (як на жорсткому диску) або передається у фізичній формі (як у радіосигналі).

Інформація за цим визначенням включає програмне забезпечення, бази даних, музику, відео, вміст книг, конструкції, генетичну інформацію, людські та органічні спогади та інші сутності, які з часом можуть бути представлені, збережені та передані у натуральному вигляді, який можна назвати інформаційним товаром [9, с.14].

Інформаційні товари включають товари, які не є суто інформаційними, але обсяг інформації, що міститься в них, такий, що він вносить найбільшу частину ціни товару. Вони також включають номери Інтернет-протоколу (IP), доменні імена, формати, стандарти та подібні предмети, що використовуються в інформаційному обладнанні та засобах.

Інформаційна економіка також включає фізичне обладнання та засоби, що використовуються для формування та обробки інформації, хоча саме це обладнання могло бути виготовлене поза інформаційною економікою. Це фізичне обладнання включає комп'ютери, комунікаційне обладнання, мережеве обладнання, аудіо- та відеоапаратуру, друкарні, радіо / телевізійні студії та станції, бібліотеки, кінотеатри, машини для секвенування ДНК та подібне обладнання. Їх можна назвати інформаційним обладнанням та обладнанням. Також інформаційна економіка додатково включає людей, зайнятих генерацією та розповсюдженням інформації.

Інформація є нематеріальною та неенергетичною сутністю, і матерія та енергія потрібні лише настільки, наскільки інформація повинна зберігатися чи передаватися. По мірі того, як інформаційні технології продовжують прогресувати, продовжують розвиватися способи зберігання та комунікації інформації, яка використовує менше речовини та енергії. Таким чином, вартість відтворення (тобто копіювання, виготовлення копій) інформації наближається до нуля [3, с.9].

Визначимо економіку інформації: товар, для створення якого може знадобитися значна кількість речовини або енергії, але практично не коштує відтворення, призводить до економіки, яка однозначно відрізняється від економіки фізичних благ (тобто, товари, що містять у кожній одиниці фіксовану кількість споживаної речовини та енергії, що неминуче відобразиться на вартості таких товарів).

Інформаційні товари можуть відтворюватися практично без будь-яких витрат (тобто майже нульових граничних витрат на виробництво), що означає, що колись створений дефіцит цього товару може бути покладений практично без жодних витрат. Таким чином, дослідження інформаційної економіки повинно включати не лише звичайне дослідження економіки дефіциту, але також дослідження економіки достатку [2, с. 19].

Інформаційні товари сьогодні закріплюються законодавчо і називаються правами інтелектуальної власності (ПІВ), що включає такі монополістичні статутні механізми, як патенти та авторські права. Права інтелектуальної власності створюють штучну нестачу, заперечуючи потенційну кількість інформаційного блага після його створення та дозволяючи власникам ПІВ штучно підтримувати ціну інформаційного товару на довільному рівні. Інформаційну економіку, яка спирається на такі монополістичні механізми, як ПІВ, щоб винагородити інтелектуальну діяльність, можна назвати монополістичною інформаційною економікою. У майбутньому ми можемо також спостерігати появу немонополістичних інформаційних економік, де інтелектуальна діяльність винагороджується

лише немонополістичними засобами, що дає можливість громадськості насолоджуватися повною мірою інформаційними товарами після їх створення.

Розглядаючи інформаційну економіку як один із важливих аспектів розвитку людства варто визначити її основну складову – інформацію. Сьогодні інформація, інформаційні технології - це синоніми розвитку. Важливість та цінність економічної інформації є величезною, адже вона зменшує до мінімуму, а в багатьох випадках і повністю виключає ризик та невизначеність, а також дає змогу зробити кращий вибір.

Здійснюючи аналіз процесів, які відбуваються в епоху розбудови інформаційного суспільства, можна виокремити такі ознаки сучасної інформаційної економіки (рис.1.1):

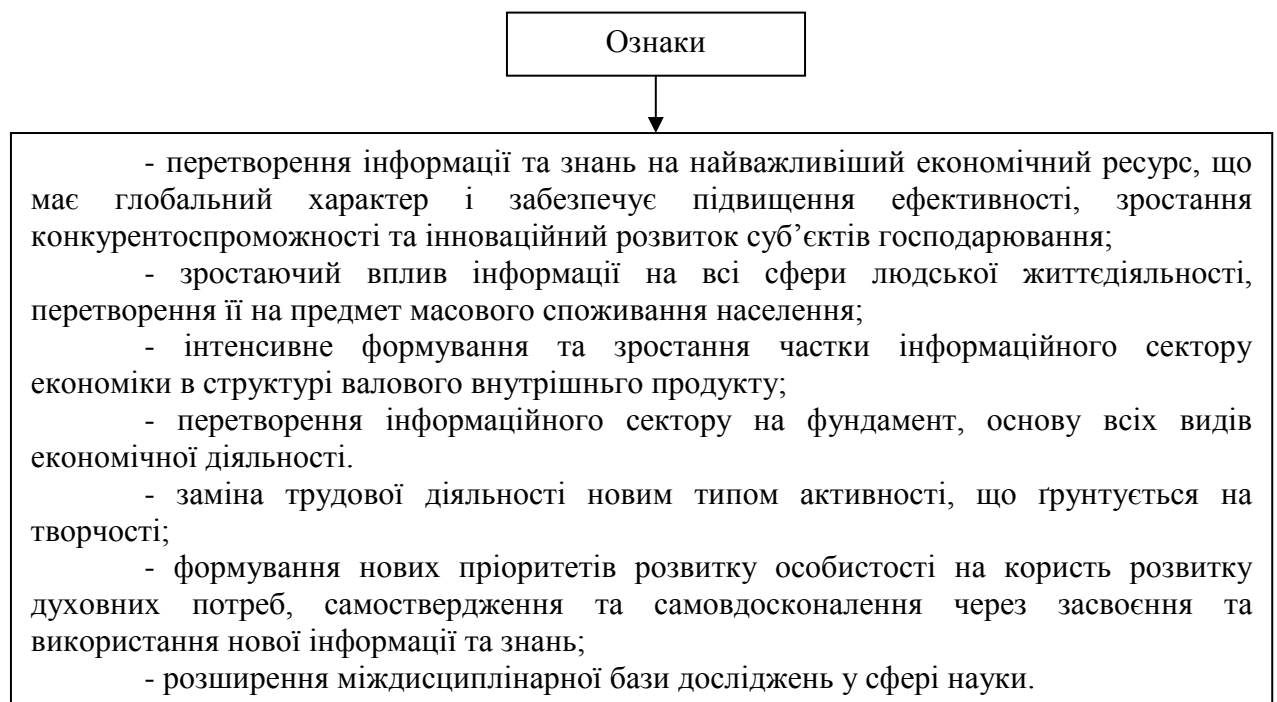

Рис. 1.1 - Ознаки сучасної інформаційної економіки

Джерело: [9]

Загалом інформаційна економіка у структурі розвитку людства передбачає (рис.1.2):

Рис. 1.2 - Фактори сучасної інформаційної економіки в розвитку людства

Джерело: [9]

Становлення інформаційної економіки зумовлено збільшенням ролі такого виду діяльності, який є пов'язаним з виробництвом інформаційного продукту або послуги. Основою цієї економіки є експансивний розвиток сфери НДДКР, технологічний прогрес і ресурсозбереження, розвиток нових інтелектуально-інформаційних галузей, інтенсивна комп'ютеризація, підготовка кваліфікованих працівників. На перший план виходять нові фактори національного виробництва: інформація, людський капітал, інформаційні технології тощо [8, с.29].

Загалом інформаційна економіка є економікою майбутнього. Щодня ми бачимо, читаємо та чуємо у розмовах про здійснення автоматизації безлічі процесів, зокрема, напрямів економіки, розвитку країн тощо.

Одним з проявів впливу інформаційної економіки на життя людини та на людський розвиток в цілому є її зміна на характер діяльність людини. Наприклад, реалізації інструментів інформаційної економіки в умови праці людини – адже автоматизація робочих процесів стає все більш звичайним явищем, збільшуються можливості для людини тощо.

Загалом процес переходу і ралізації принципів інформаційної економіки може стати ефективним інструментом для розширення меж

діяльності та розвитку людини, зокрема, її трудової діяльності, соціальної та інших сфер життя.

Важливою рушійною силою, яка дає змогу інформаційній економіці реалізуватись у житті людини є її інтелектуальна складова, яка полягає у наступному: людина прагне до навчання протягом усього свого життя, до нових знань, умінь. Адже все це забезпечує загальний безперервний людський розвиток – людина розвивається сама, потім допомагає дитині, і таким чином процес розвитку є безкінечний.

Сьогодні соціально-трудова сфера життя є досить динамічною, сповненою великої низки як можливостей, так само і загроз для людини. Це говорить про той факт, що дуже важливо сьогодні адаптуватись до сучасних змін, зокрема, ефективно використовувати ті можливості, які надає інформаційна економіка людині та суспільству загалом.

Висновки до розділу 1

Отже, дослідивши питання сутності та ролі соціального захисту в економічному розвитку та підвищенні добробуту країни, можна підсумувати, що соціальний захист є певним механізмом, системою заходів та інститутів, які забезпечують мінімальний рівень життєдіяльності, нормальне існування громадян, підвищення рівня їх задоволення від якості життя та перспектив.

Для ефективного функціонування механізму соціального захисту важливим є його інституційне забезпечення, першочергову роль в якому відіграють державні органи законодавчої та виконавчої влади, що здійснюють управління соціально – економічним розвитком країни.

Щодо сутності та впливу інформаційної економіки на людський розвиток, її роль криється у самій назві - інформаційність. Інформаційна економіка сьогодні полягає у наступному: людина прагне до навчання протягом усього свого життя, до нових знань, умінь. Адже все це забезпечує загальний безперервний людський розвиток – людина розвивається сама, потім допомагає дитині, і таким чином процес розвитку є безкінечний.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЕКОНОМІЦІ: НЕОБХІДНІСТЬ, ПРИЧИНИ ТРАНСОРМАЦІЇ

2.1. Сучасний стан соціального захисту населення в Україні

Сьогодні система соціального захисту в Україні включає в себе такі складові:

1. Схема соціального страхування людей, які втратили роботу або є тимчасово непрацездатними;
2. Фінансова та матеріальна допомога різним категорії відповідно до законодавства (субсидії, соціальні виплати, соціальні пільги тощо);
3. Соціальні служби.

Основними проблемами системи соціального забезпечення в Україні сьогодні є [12].:

- громіздка нормативна база (різні пільги, соціальні виплати і соціальні послуги в Україні надаються безпосередньо згідно великої кількості незрозумілих законів і нормативно-правових актів);
- занадто розгалужена система пільг та соціальних виплат, які як правило не передбачені бюджетом (загальна вартість соціальних виплат задекларованих законодавчо сягає приблизно від 3,8 до 5,8 млрд доларів на рік, але насправді виділяється лише незначна частина. В Україні передбачено понад 130 різних категорій отримувачів соціальних виплат, лише 70 з них отримують виплати на соціальних підставах);
- відсутність єдиної системи обліку різних категорій отримувачів пільг, соціальних виплат та соціальних послуг, а також відсутність статистичних даних системи бухгалтерського обліку недержавних джерел соціальних послуг;

- фактична сума видатків на соціальний захист та соціальні забезпечення перевищують суму, передбачену в бюджеті України в категорії «Соціальне забезпечення» за попередніми даними мінімум у 2,5-3 рази;

- вітчизняна бюджетна система діє за принципом "прецеденту" - що було минулого року, також (з невеликою різницею) може бути в наступному. Такий підхід фактично заважає плануванню соціальної політики та розподілу коштів на соціальні видатки;

- серед видів соціального захисту населення соціальні і компенсаційні виплати є основними. В Україні система соціальних послуг не використовується як інструмент для підтримки осіб, які опинились у складних життєвих ситуаціях, соціальний захист використовується виключно як інструмент боротьби з бідністю;

- система соціального забезпечення передбачає допомогу особам, які опинились у складних обставинах, наприклад різні види реабілітації або профілактики;

В умовах радикальних реформ, які зараз відбуваються в Україні соціальні питання, як правило, не є основними і не вважається пріоритетом ні в Стратегії 2025, ні в інших стратегічних документах [17, с. 1].

Єдина платформа, яка сьогодні має системний підхід до розробки моделі соціального захисту в країні представлена Координаційно-експертною радою з проблем соціального забезпечення та здійснення дослідження Інститутом праці та зайнятості Міністерства соціальної політики разом з Національною академією наук України.

Система соціальних служб України - це сфера, яка в більшості складається з іноземних інвесторів, проте через відсутність координації та ефективної роботи, через недосконалість законодавчої бази, закони якої суперечать один одному та сприяють неререформуванню системи, є неефективною.

Загалом реформа системи соціального захисту в Україні розпочалася лише у 2001 році, коли було започатковано Стратегію скорочення бідності.

Ця стратегія функціонує і сьогодні, вона визначає основні напрямки реформи, зокрема:

1. Поглиблення цільового виду надання соціальних виплат;
2. Заміну окремих пільг населенню на соціальні послуги;
3. Делегування відповідальності за розроблення планів, джерел фінансів та організацію соціальної системи надання послуг серед місцевих органів влади.

Розглянемо загальну систему соціального захисту України у вигляді державного інституту опіки незахищених верств населення (рис. 2.1):

Рис. 2.1 - Система соціального захисту України

Джерело: [9]

Саме складна ієрархія інститутів соціального захисту населення ускладнює умови для ретельного аналізу та не дає змоги ефективно слідкувати за джерелами фінансування соціальних статей витрат, це стосується і соціального забезпечення державного рівня і місцевого (територіального). Статистичні показники соціальної сфери України вказують на недофінансованість, причиною є відсутність належного бюджетного фінансування [10, с. 11].

Основні причини недоотримання фінансування соціальної сфери в Україні – це не лише нестача державного фінансування та дефіцит місцевих бюджетів. В першу чергу це відсутність розробки нових нетрадиційних для економіки країни недержавних коштів, наприклад, застосування соціальних фондів та залучення приватного бізнесу до сфери соціального захисту і надання соціальної допомоги населенню. Фінансове забезпечення соціальної сфери можна розглядати у вигляді комплексної підсистеми фінансово-кредитного механізму, методу покриття витрат, методу фінансового впливу на соціально-економічні процеси та сукупність грошових фондів (рис. 2.2):

Рис. 2.2 - Система фінансового забезпечення соціальної сфери України

Джерело: [9]

Далі проаналізуємо обсяги та динаміку фінансових ресурсів, які фінансують сфери соціального захисту України. Для початку розглянемо структуру фінансування місцевого рівня (рис.2.3):

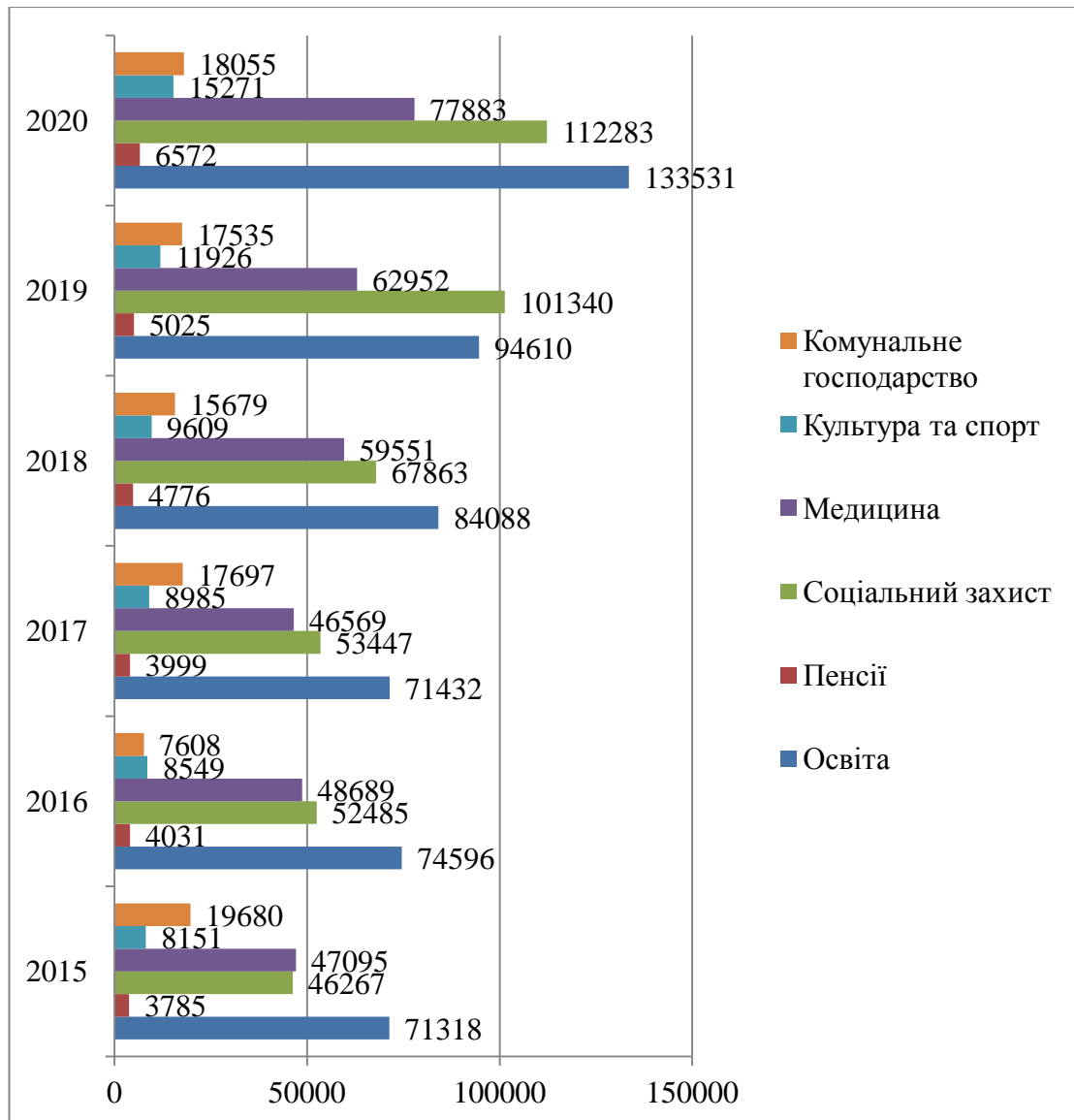

Рис. 2.3 - Напрями бюджетного фінансування соціальної сфери протягом 2015-2020 рр. млн. грн. на місцевому рівні

Джерело: [7]

Як ми можемо побачити на рис.2.3, основна частина фінансування належить таким категоріям, як освіта, соціальний захист та медицина. Протягом останніх років збільшилися обсяги фінансування освіти – з 94610 тис.грн у 2019 році до 133531 тис.грн у 2020 році.

Далі проаналізуємо аналогічні показники фінансування на державному рівні (рис.2.4):

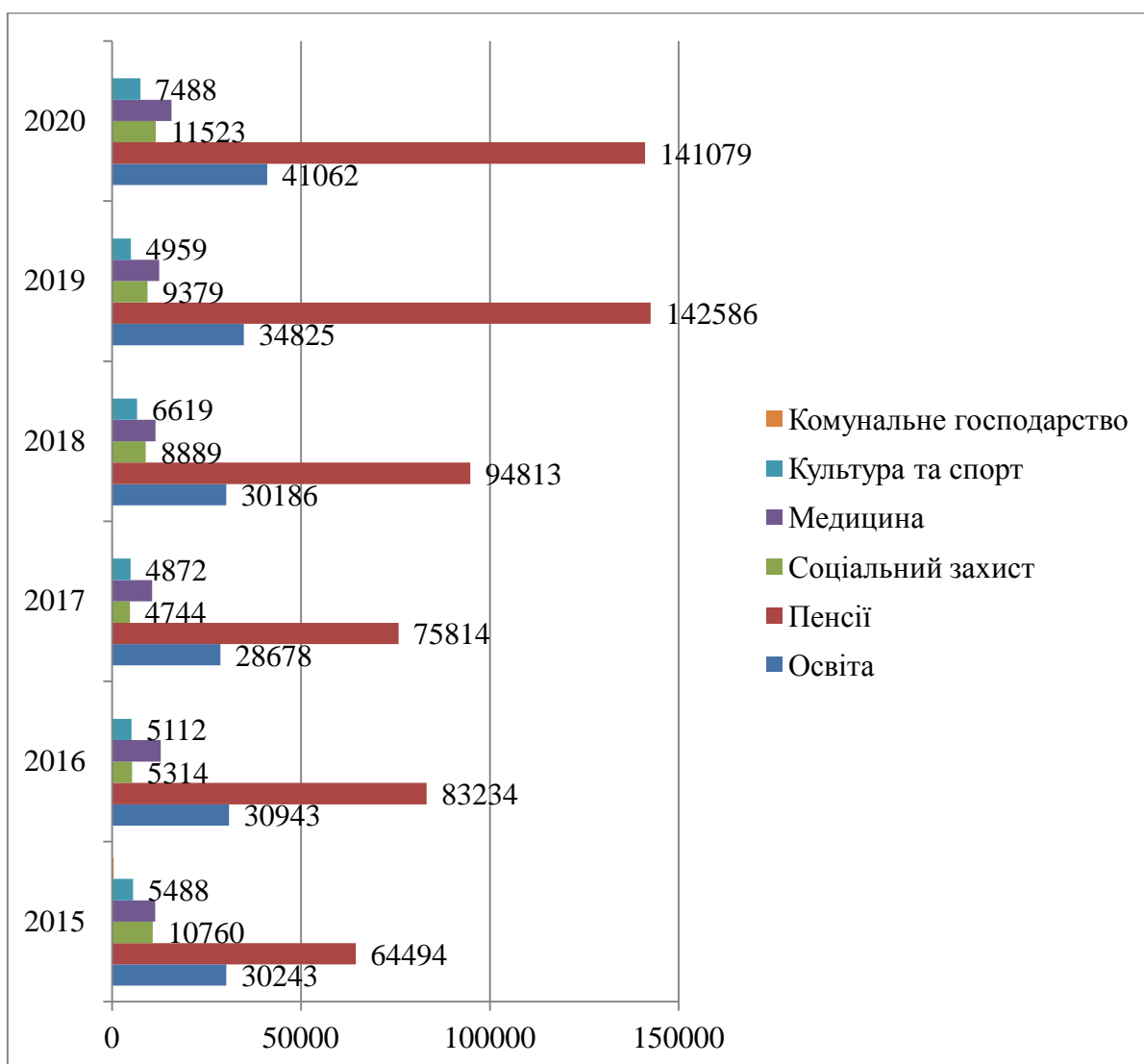

Рис. 2.4 - Напрями бюджетного фінансування соціальної сфери протягом 2015-2020 рр. млн. грн. на державному рівні

Джерело: [7]

Здійснивши аналіз фінансування соціальної сфери на місцевому та державному рівнях, можна зробити певні висновки, що за період 2015-2020 рр. найбільший обсяг фінансування було спрямовано на освіту, соціальний захист та медицину. Найменша кількість фінансування була направлена на комунальне господарство та культуру і спорт.

Розглянемо детальніше одне із найважливіших напрямлень соціального захисту кожної країни – соціальний захист дітей. Розглянемо детальніше рівень бідності та незахищеності неповнолітніх осіб (за віком у %) на рис. 2.5:

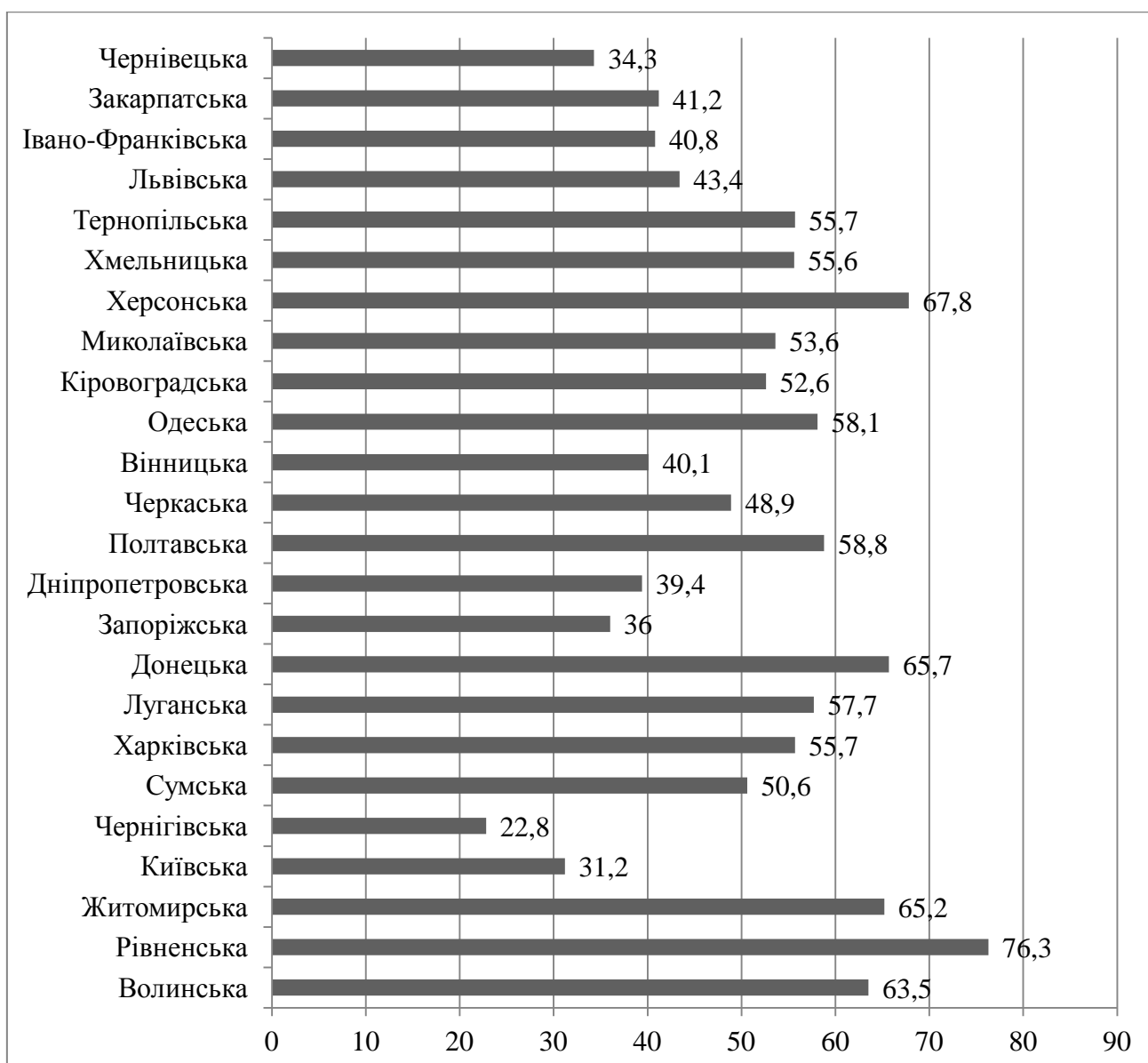

Рис. 2.5 - Рівень бідності та незахищеності неповнолітніх осіб (за віком у %) станом на 2020 рік

Джерело: [7]

На дітей припадає понад чверть загальної кількості населення в країні, станом на початок 2021 року майже 7,6 млн. дітей та молоді живуть в Україні (віком 0-17 років). Рівень дитячої незахищеності має яскраво виражені

регіональні відмінності: від 22,8% у Чернігівській області до 76,3% у Рівненській [7].

Головний вид сфери соціального захисту, який встановлено в законодавстві України як пріоритетний – це розмір мінімальної заробітної плати. Реально сьогодні розмір мінімальної заробітної плати в декілька разів менший за ту сумму, яка необхідна людині для забезпечення нормального існування. На практиці розмір заробітної плати ніяк не досягає прожиткового мінімуму і ледве забезпечує існування на рівні виживання суспільства [5, с. 586].

Розглянемо детальніше показники динаміки величини мінімальної заробітної плати за 2011-2020 роки (рис. 2.6):

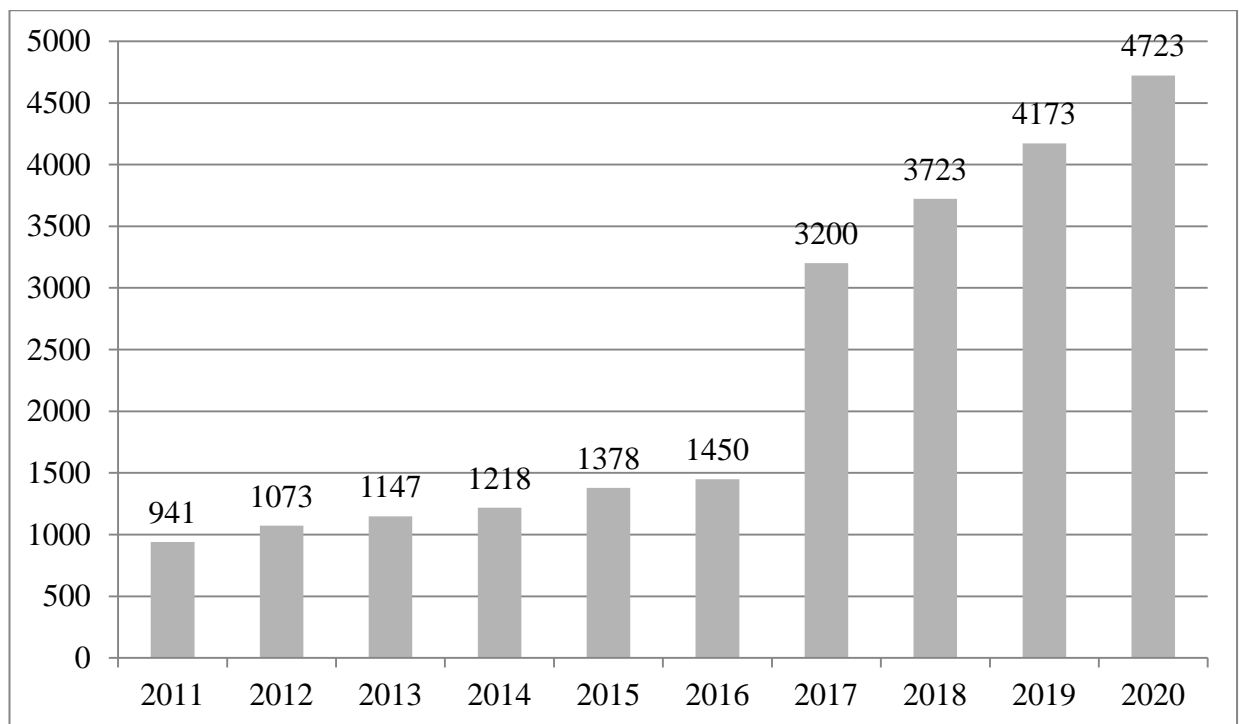

Рис. 2.6 - Динаміка мінімальної заробітної плати в Україні за період 2011-2020 рр., грн

Джерело: [7]

Реально той рівень заробітної плати, який встановлено сьогодні не в змозі вдовольнити потреби людини, тут мова вже не йде про те, щоб на цю суму задовольнити потреби і членів родини, зокрема дітей. Ці умови

сприяють тому, що заробітна плата втратила свою мотивуючу функцію і перешкоджає забезпеченню відтворення робочої сили і стимулів населення до роботи [7].

Наступним кроком розглянемо показники мінімальної пенсії за віком в Україні. Поруч із збільшенням рівня мінімальної заробітної плати суспільства, в Україні сталися зміни соціального забезпечення людей пенсійного віку. Для кращого розуміння ситуації динаміку показників пенсії протягом 2013-2020 рр. (рис. 2.7):

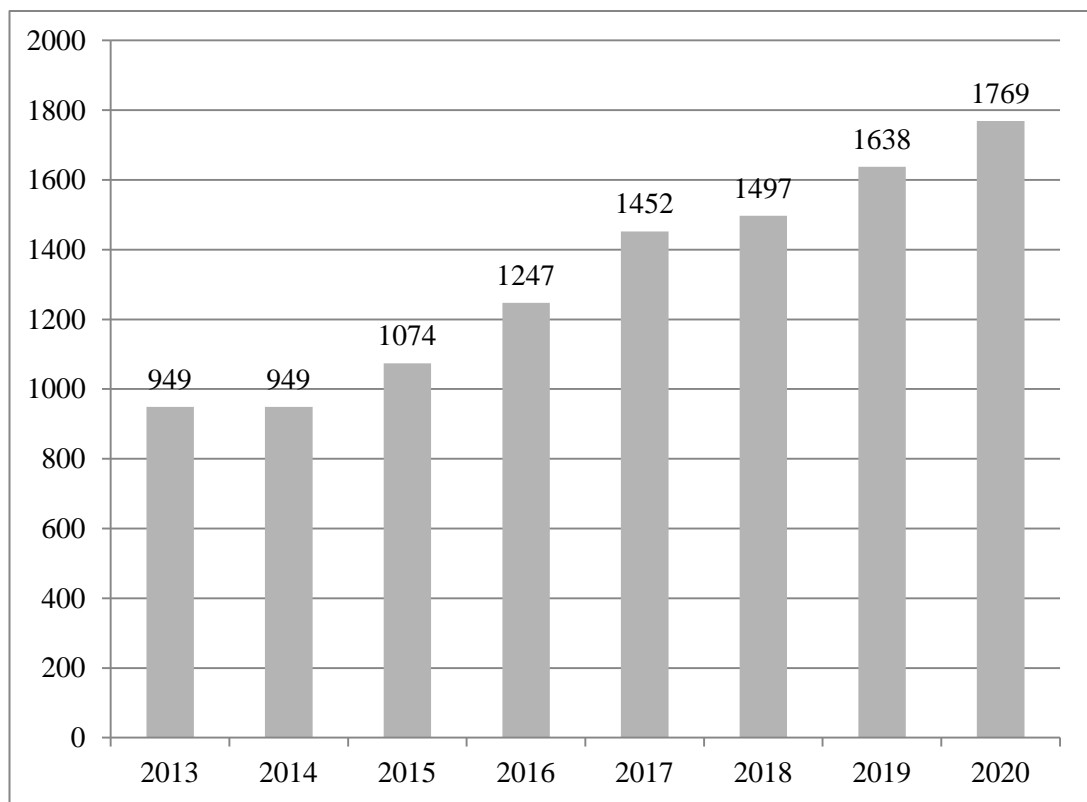

Рис. 2.7 - Динаміка мінімальної пенсії за віком за період 2011-2020

рр., грн

Джерело: [7]

Таким чином, розглянувши та здійснивши аналіз показників мінімальної заробітної плати та мінімальної пенсії за віком в Україні варто відзначити, що наявною є тенденція зростання їх обсягів. Проте, не зважаючи на це зростання, розміри виплат є замалими для якісного рівня життя.

2.2 Зарубіжний досвід функціонування системи соціального захисту в умовах сучасних трансформацій

Розглядаючи зарубіжний досвід функціонування систем соціального захисту, зважаючи на курс України до Євроінтеграції, доцільно буде розглянути в першу чергу систему соціального захисту країн ЄС.

Порівнюючи систему соціального захисту країн ЄС та інших країн одразу необхідно наголосити, що вона є досить ефективною, має найкращі рівні соціального захисту та високі показники за якістю життя та добробуту для населення. Розглянемо детальніше ключові параметри політики соціального захисту в країнах ЄС [22]:

1. Компетентність у соціальній політиці: ЄС проти національних урядів. ЄС має лише обмежену компетенцію щодо соціальних питань, оскільки більшість з них залежить від національних урядів. Відповідальність за політику зайнятості та соціальну політику лежить головним чином на державах-членах та їх урядах. Це означає, що національні уряди - а не ЄС - вирішують такі питання, як регулювання заробітної плати, включаючи мінімальну заробітну плату, роль колективних переговорів, пенсійні системи та вік виходу на пенсію та допомогу по безробіттю.

Протягом багатьох років ЄС працював над соціальними проблемами протягом усього процесу європейської інтеграції та розробляв низку інструментів у соціальному секторі. Сюди входять закони, фонди та інструменти ЄС для кращої координації та моніторингу національної політики. ЄС також закликає країни ділитися передовим досвідом з таких питань, як соціальна інклюзія, бідність та пенсії.

2. Соціальні права для європейців, які працюють за кордоном. Правила ЄС щодо координації соціального забезпечення гарантують, що люди не втрачають захист від соціального забезпечення при переїзді до іншої країни ЄС.

У 2019 році депутати Європарламенту затвердили плани щодо створення Європейського органу праці з метою забезпечення справедливого та простого застосування правил ЄС щодо мобільності робочої сили та координації соціального забезпечення. У 2018 році Парламент затвердив новий закон про відрядження робітників, щоб забезпечити однакову оплату за рівну працю на аналогічній посаді в іншій країні [22].

3. Допомога безробітним та молодим. Європейський соціальний фонд є головним інструментом ЄС для допомоги безробітним та сприянні соціальній інтеграції. Він допомагає мільйонам людей освоїти нові навички та знайти роботу. Європейський соціальний фонд об'єднує низку існуючих фондів та програм, надаючи більш цільову та комплексну підтримку у даному питанні, зокрема для подолання безробіття серед молоді країни ЄС домовились ще у 2013 році запровадити програму «Гарантія молоді», яка працює у напрямку надання всім людям молодше 25 років якісної пропозиції працевлаштування, продовження освіти, стажування чи стажування протягом чотирьох місяців після безробіття чи залишення формальної освіти.

Інша структура - Європейський корпус солідарності, створює можливості для молодих людей волонтерити або працювати в проектах, які приносять користь громадам та людям у всій Європі.

4. Умови праці. У 2019 році Європарламент ухвалив нові правила, які запроваджують нові мінімальні права та умови праці, щоб захистити всіх працівників в ЄС, включаючи найбільш вразливих працівників на нетипових контрактах та на нестандартних робочих місцях, таких як працівники концертної економіки.

Депутати Європарламенту регулярно приймають оновлені правила ЄС щодо захисту людей на робочому місці, наприклад, встановлюючи більш жорсткі граничні значення впливу шкідливих хімічних речовин для працівників даної сфери

5. Гендерна рівність. ЄС приймає законодавство та видає рекомендації та найкращі практики для покращення гендерної рівності, будь

то на роботі, у політиці чи інших сферах. Європарламент із своїм комітетом з прав жінок завжди був сильним захисником справи, і щороку підвищує обізнаність, організовуючи різні заходи з нагоди Міжнародного жіночого дня.

Євродепутати також хочуть забезпечити належний баланс між роботою та особистим життям. У 2019 році вони прийняли нові правила для кращого узгодження роботи та приватного життя та зміцнення прав батьків та опікунів. Це більш пристосовані умови праці та відпустки, пов'язані з сім'єю та доглядом, допомогли б працюючим батькам та опікунам збалансувати приватні та професійні інтереси та уникнути необхідності вибору між сім'єю та кар'єрою. Вони складають частину соціальної політики ЄС для покращення життя та добробуту людей [23].

6. Поліпшення здоров'я населення. Законодавство ЄС встановлює мінімальні вимоги щодо охорони праці на робочому місці: положення щодо використання обладнання, захисту вагітних та молодих працівниць, а також впливу шуму або специфічних речовин, таких як канцерогени та мутагени.

7. Інклюзивний ринок праці. ЄС запропоновано комплекс заходів, щоб забезпечити людям, які захворіли, легко повернутися до роботи, хоча хронічно хворих або інвалідів можна краще інтегрувати на ринок праці. У 2019 році депутати Європарламенту також затвердили Європейський закон про доступність, щоб зробити багато повсякденних продуктів та послуг, таких як смартфони, комп'ютери або банкомати, доступними для людей похилого віку та людей з інвалідністю в ЄС.

Отже, проаналізуємо структуру соціального захисту в країнах-членах ЄС (рис. 2.8):

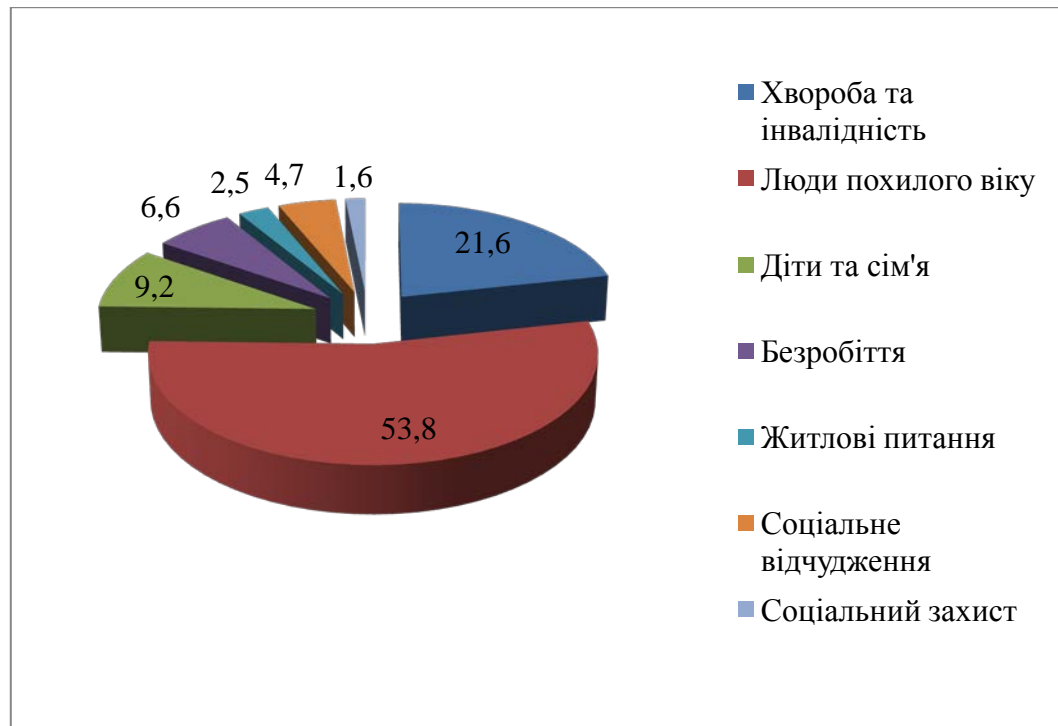

Рис. 2.8 – Структура соціального захисту в країнах-членах ЄС

Джерело: [25]

Отже, необхідно підсумувати і наголосити, що рівень соціального захисту в країнах-членах ЄС має високі показники. Політика соціального захисту направлена на захист суспільства країн-членів ЄС, зокрема значну увагу приділено таким складовим, як безробіття, соціальний захист, житлові питання тощо.

Європейськими урядами було проведено серйозні реформи своїх систем соціального забезпечення з метою зробити їх національно стійкими, з якомога більшим впливом на добробут нинішніх та майбутніх поколінь громадян. Загалом функціонування соціальної системи у вигляді діючого інструменту впливу та захисту населення стає дедалі складнішим завданням, і ще належить з'ясувати, чи втілені заходи будуть достатніми, чи потребуватимуть подальших коригувань у майбутньому, проте вже сьогодні можна сказати, що соціальна система ЄС є одна з найсильніших і найуспішніших [26].

Загалом сьогодні у зв'язку з пандемією COVID-19 система соціального захисту у більшості країн потребує перегляду, реформ та оптимізації, що допомогло б їм відновлюватися після пандемії.

Поряд із постійною бідністю та нерівністю, ряд тенденцій, включаючи старіння населення, міграцію, урбанізацію, технічний прогрес, катастрофи та зміни клімату, ускладнюють проблеми, з якими стикаються країни. Соціальний захист може стати ключовим для адаптації до цих порушень.

Розглядаючи систему соціального захисту в регіонах Азії та Тихого океану, тут можна відмітити проблеми у функціонуванні системи соціального захисту.

Розглянемо основні причини прогалин у забезпеченні соціального захисту Тихоокеанського регіону [28].:

- висока поширеність неофіційної зайнятості в регіоні. Майже 70% усіх робітників у регіоні працюють неофіційно, переважно не сплачують внески;
- у регіоні наявними є системи з низьким рівнем ресурсів та адміністрацією. За винятком охорони здоров'я, багато країн регіону витрачають на соціальний захист менше 2% ВВП порівняно із середнім світовим показником 11%.

Дослідимо систему соціального захисту у Канаді, одній із розвинутих країн світу. Варто зауважити, що Канада пропонує широкий спектр соціальних програм для допомоги канадцям у їхньому фінансовому, особистому, соціальному та емоційному добробуті. Постійні жителі та деякі біженці також мають доступ до деяких соціальних програм Канади. Три рівні державного бюджету Канади фінансують та проводять багато з цих програм:

- на федеральному рівні;
- на провінційному рівні;
- на муніципальному рівні.

Більшість соціальних програм однакові по всій Канаді, незначна частина має різні назви та структури в кожній провінції та території [27].

У Канаді існує загальний поділ між програмами соціального забезпечення та соціальними службами. Програми соціального забезпечення, за які відповідають усі рівні влади, надають пряму економічну допомогу в тій чи іншій формі окремим особам або їх сім'ям. У цю категорію входять такі програми, як сімейні надбавки, пенсії за віком, провінційні та муніципальні програми соціальної допомоги.

Програми соціальних служб та служб соціальної допомоги були розроблені з метою реагування на особисті, соціальні та емоційні потреби. Сюди входять послуги з догляду за людьми в державних або приватних будинках, догляд за людьми у власних будинках, а також широкий спектр послуг на базі громади, таких як денний догляд, доставка харчування додому та консультування. Зараз ці послуги часто називають «особистими» соціальними послугами, важливо сказати що вони були розроблені та розширені переважно ще у другій половині 20 століття.

Раніше сім'я піклувалася про своїх членів за допомогою церкви, приватних благодійних організацій та асоціацій від установ. Де особа працює у тому випадку, коли власних ресурсів сім'ї було недостатньо. В умовах індустріалізації відбувся перехід від акценту з сільськогосподарської праці на промислову. У міру розширення обробної промисловості міста залучали все більше працівників, що призвело до перевантажених умов життя та нових соціальних потреб. Спочатку держава відповіла на це фінансуванням розширення приватних та церковних благодійних організацій, а потім почала сама надавати соціальні послуги.

Два основних типи програм сьогодні функціонує у системі соціального захисту Канади:

- програми фінансової допомоги пов'язані з прибутком;
- соціальні програми на основі послуг.

Програми допомоги з отримання доходів здійснюють прямі виплати фізичним особам. Вони доповнюють дохід людини в такі періоди життя, як пологи, травми, хвороби, безробіття та вихід на пенсію. Це програми соціального забезпечення, які включають виплати на страхування зайнятості, сімейні виплати та державні пенсії.

Соціальні програми, що базуються на послугах, надають послуги підтримки особистого, соціального та емоційного благополуччя. Сюди входять охорона здоров'я, житло та освіта. Деякі з цих програм виплачуються одноразово фізичним особам у вигляді гранту або знижки. Для цього фізичним особам потрібен номер соціального страхування (SIN), виданий федеральним урядом, який дає доступ до програм допомоги доходу та соціальних програм на основі послуг [27].

В Канаді досить високий рівень соціального захисту при втраті роботи. Зокрема мова йде про Програму страхування зайнятості, яка надає тимчасову фінансову підтримку тим громадянам, які несподівано втратили робоче місце, отримали хворобу або травму. Якщо працівники втрачають роботу не з власної вини, вони можуть подати заявку на отримання регулярних пільг. Якщо працівники не можуть працювати через хворобу чи травму, вони мають право на допомогу по хворобі.

Під час пандемії COVID-19 федеральний уряд запровадив Канадську допомогу в надзвичайних ситуаціях (CERB). Він надав фінансову підтримку працівникам, які втратили роботу через пандемію. Було виплачено фінансову допомогу у сумі 500 доларів на тиждень протягом 24 тижнів у період з 15 березня по 3 жовтня 2020 року. Також уряд створив подібну програму - надзвичайну допомогу для студентів Канади - для студентів, які не змогли знайти роботу [26].

Програма страхування зайнятості надає також фінансову підтримку працівникам, які залишають роботу через вагітність або народження дитини. Батьки, які залишають роботу для догляду за новонародженою чи нещодавно усиновленою дитиною, можуть подати заяву на отримання

допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами. Батьківська відпустка може бути спільною для обох батьків.

Програма також надає пільги по догляду за працівниками, які залишають роботу, щоб піклуватися про члена сім'ї, який важко постраждав, хворий або потребує догляду у зв'язку з віком

Також досить на високому рівні у Канаді функціонує система пенсійного забезпечення. Програма «Охорона старості» (OAS) - це щомісячна виплата канадцям віком від 65 років, незалежно від того, працювали вони чи ні. Ця виплата називається пенсією. Загальні податкові надходження федерального уряду фінансують програму OAS. Розмір пенсії OAS, яку отримує громадянин, залежить від того, скільки часу вони проживають у Канаді після 18 років.

Розглянемо соціальні програми на основі надання послуг Канади:

- Політика охорони здоров'я. Health Canada - федеральна установа, яка допомагає канадцям жити здоровим життям. Вона має різні напрямлення, які надають медичні послуги населенню. Канадська програма медичного страхування, яку також називають medicare, - це система охорони здоров'я, що фінансується державою і забезпечує всім канадцям доступ отримання медичного забезпечення. Ця система забезпечує підтримку здоров'я усіх груп людей, в тому числі членів збройних сил Канади і осіб, які проживають в федеральних в'язницях.

- Житло. Федеральний уряд створив іпотечну і житлову корпорацію Канади ще в 1946 році, щоб допомогти поліпшити доступ до житла для всіх канадців, включаючи тих, хто має низькі доходи та особливі потреби. Це гранти та знижки для власників будинків та недороге державне житло. Субсидоване житло існує по всій Канаді, але політика відрізняється в кожній провінції та території. Загалом у населення є реальні можливості отримати власне житло за допомогою даного рівня соціального захисту.

- Освіта. На місцевому рівні відбувається фінансування та забезпечення початкової та середньої державної освіти. Освіта після

середнього рівня також субсидується федеральним та провінційним урядами Канади. Студентські гранти та позики допомагають студентам вищих навчальних закладів покрити вартість навчання. Федеральний уряд пропонує навчальні позики для навчання в професіях та підтримку навчання студентів-спортсменів. Федеральний уряд розробив грант Канади на заощадження освіти (CESG), який він сплачує безпосередньо в рамках зареєстрованого плану заощаджень сім'ї (RESP). Ця програма допомагає сім'ям покрити витрати на вищу освіту дитини [29].

- Програма правової допомоги. Провінційні та федеральні уряди фінансують програми правової допомоги, якими керуються провінції та території. Ці програми допомагають людям з низьким рівнем доходу отримати доступ до юридичних послуг у правових питаннях, зокрема іммігрантів та біженців .

- Діти. Програми допомоги дітям у Канаді надають послуги, основною метою яких є захист дітей від жорстокого поводження та низьких умов життя. Вони також підтримують стабільність сім'ї, щоб за можливістю сім'ї залишалися повними і діти росли з обома батьками.

- Захист корінного населення. Служба, яка захищає права корінних канадців - департамент федерального уряду, створений у 2019 році, працює над покращенням доступу до соціальних програм для громад перших націй. Ці програми включають освіту, охорону здоров'я, добробут сім'ї та дітей. Служба корінних жителів Канади спрямована на підтримку корінних народів у самостійному проведенні соціальних програм у своїх громадах.

- Люди з обмеженими можливостями. Регіональні програми підтримки сприяють інклюзії та здоровому способу життя людей з обмеженими можливостями . Ці програми допомагають учасникам працювати, займатись волонтерством, спортом та вдосконалювати навички повсякденного життя. Громадські агенції також надають доступ до групових будинків, сімейних будинків та спеціалізованих резиденцій тим, хто потребує додаткової підтримки у такому направленні [31].

- Іммігранти. Програма «Сприяння переселенню» фінансово підтримує урядових біженців. Біженці - це іммігранти, які були змушені покинути свою країну через війну чи переслідування. Програма імміграційних позик надає фінансові позики біженцям, які планують стати канадцами.

- Ветерани. Федеральний уряд пропонує спеціальні пільги нинішнім і колишнім членам збройних сил Канади та Королівської канадської поліції. Ці програми включають підтримку доходів, компенсацію за поранення чи хворобу, допомогу військовополоненим, допомогу в разі смерті тощо.

Отже, проаналізувавши зарубіжний досвід соціального захисту можна наголосити, що соціальні системи зарубіжних країн, зокрема ЄС та Канади знаходяться на досить високому рівні. Звичайно, є свої недосконалості, проте їх головною ціллю є надання соціального захисту своїм громадянам.

Зважаючи на ту рушійну силу, що має інформаційна економіка сьогодні, на ті, можливості, які вона надає, її вплив на систему соціального захисту є логічним. Якщо проаналізувати зв'язок системи соціального захисту та інформаційної економіки, одразу спадає на думку те, що сучасна система соціального захисту загалом функціонує в межах трансформації. Адже сьогодні неможливо уявити жодну соціальну програму без новітніх технологій.

Для того, щоб зрозуміти вплив інформаційної економіки на системи соціального захисту, наведемо такий приклад: сьогодні для реалізації будь-якої соціальної програми використовуються інформаційні технології, зокрема, мережа Інтернет. Кожна соціальна програма є програмою в електронному вигляді, а найбільш відомі програми в розвинутих країнах мають своє окреме втілення.

Загалом без інформаційної економіки, без сучасних інформаційних систем соціальні програми не мали б того вигляду, якого вони набули сьогодні. Це був би просто перелік заходів проти того вигляду, якого вони

набувають сьогодні: соціальна програма, яка міститься у окремій інформаційній програмі, має свої складові, показники, дає змогу простежити динаміку.

Загалом усі програми, які розглянуто у розділі так чи інакше у сьогоднішньому втіленні мають інформаційну складову, адже реалізуються за допомогою використання сучасних технологій.

Висновки до розділу 2

Сучасний стан соціального захисту населення в Україні має в основі складну структуру, яка передбачає безліч законодавчо-правових рівнів, а також є неефективною. Головним стандартом соціального захисту, який встановлено в законодавстві України як пріоритетний – це розмір мінімальної заробітної плати. Реально сьогодні розмір мінімальної заробітної плати в декілька разів менший за ту сумму, яка необхідна людині для забезпечення нормального існування. На практиці розмір заробітної плати ніяк не досягає прожиткового мінімуму і ледве забезпечує існування на рівні виживання суспільства. Також неефективним є сектор захисту дітей та пенсіонерів.

Отже, підсумовуючи аналіз системи соціального забезпечення в Україні варто, відзначити, що наразі вона знаходиться на досить низькому рівні, про це говорять і обсяги фінансування, які є доволі не структуровані і відрізняються за обсягами в десятки разів, а також свідченням цього є низькі розміри заробітної плати та пенсійних виплат. Щодо рівня захищеності неповнолітніх осіб, на жаль, в Україні показники досить низькі, ця сфера потребує оптимізації та звернення на себе уваги влади.

Щодо зарубіжного досвіду функціонування системи соціального захисту в умовах сучасних трансформацій, тут можна виділити ефективність соціальної системи ЄС, яка має найкращі рівні соціального захисту та високі показники за якістю життя та добробуту для населення. Політика соціального захисту направлена на захист суспільства країн-членів ЄС, зокрема, значну увагу приділено таким складовим, як безробіття, соціальний захист, житлові питання тощо.

Цікавим є приклад Канади, соціальна система якої пропонує широкий спектр соціальних програм для допомоги громадянам у їхньому фінансовому, особистому, соціальному та емоційному добробуті. Крім власних громадян,

деякі категорії мігрантів також мають доступ до певних соціальних програм Канади.

Однією з ключових переваг системи соціального захисту у зарубіжних країнах є реалізація ідей, соціальних інформаційних технологій, соціальний контекст розвитку інформаційних технологій та їх використання, що відіграє вплив на способи використання людьми інформаційно-комунікаційних технологій та на те, як інформаційно-комунікаційні технології впливають на організації, соціальні та культурні відносини.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

3.1. Шляхи вдосконалення державної функції соціального захисту в умовах сучасних трансформацій економіки

Основними напрямками державної соціальної політики є багатовекторність, яка задовольняє потреби суспільства, підвищуючи роль таких секторів, як трудовий дохід, здійснює захист населення від збільшення рівня цін, є гарантом по забезпеченню прожиткового мінімуму, індексує заробітню плату, впроваджує механізм субвенцій та ін. Зважаючи на перераховані чинники, розглянемо детальніше курси соціальної політики України (рис.3.1):

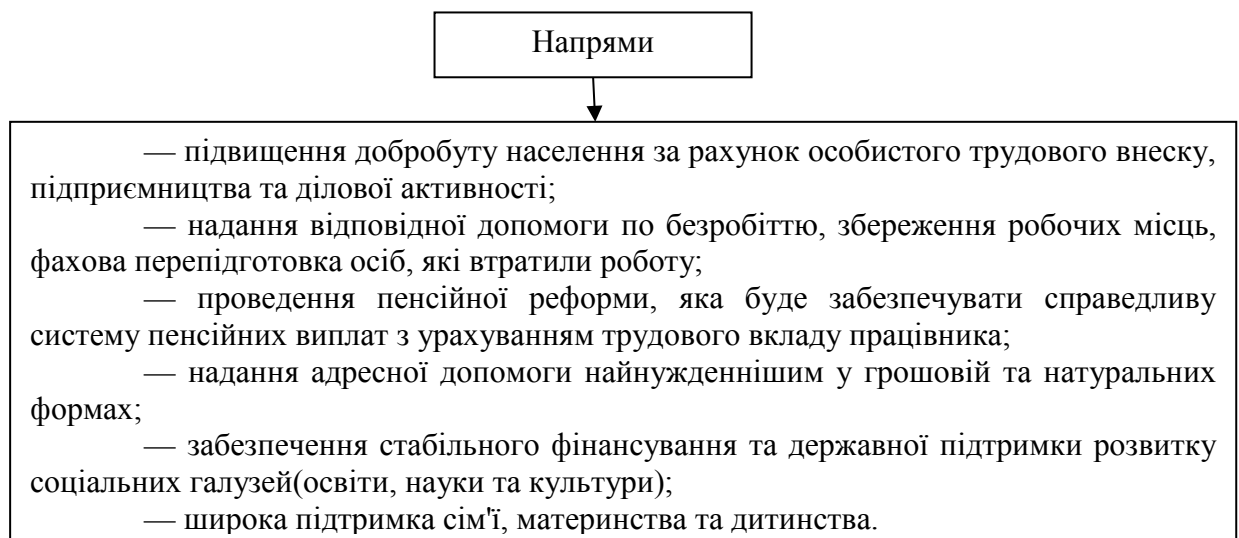

Рис. 3.1 – Напрями соціальної політики України

Джерело: [16]

Сьогоднішній трансформаційний період характеризується активними соціальними функціями державних органів влади, які відповідають саме за захист. Серед таких функцій можна виділити наступні (рис.3.2):

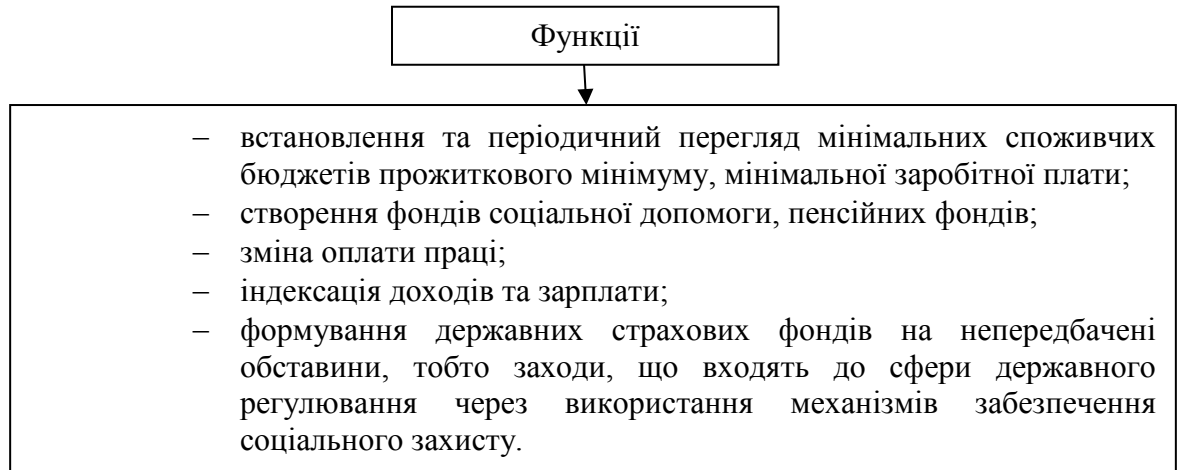

Рис. 3.2 – Захисні функції державних органів влади у напрямку соціальної політики України

Джерело: [16]

Заходи, які розглянуто на рис. 3.2 є основою цільових загальнодержавних та регіональних програм. Вони охоплюють більшість сектору соціальної підтримки та захисту населення, мають свою структуру, послідовність, реалізують її в самих програмах. Соціально-захисні заходи є ключем до запуску механізму соціальних програм, як приклад, можна навести ціноутворення, доходи суспільства тощо [4, с. 123].

Окремої уваги вимагають соціальні послуги, які є важливою системою соціального захисту. Протягом останнього часу можна спостерігати зростання рівня потреб у соціальному захисті людей. Як наслідок, відбувається зростання необхідності самих соціальних послуг, розширення захисної системи.

Більшість соціальних заходів реалізують недержавні організації та заклади. Зважаючи на наявність спонсорства, інвестицій у сфері – ці заходи є досить відмінними від державних, унікальними та інноваційними. Все це зумовлює упорядкування системи соціальних послуг в країні, узагальнення досвіду організацій і реалізація його в державних програмах. Загалом очевидною є необхідність реалізації системи соціального захисту згідно сучасного економічного розвитку та трансформацій, яка б задовольняла

потреби громадян, виконувала захисні функції, послуги якої були б доречними та сучасними.

За останній десяток років було прийнято низку законів, які встановлюють гарантії з забезпечення послуг системи соціальної захищеності та загальної допомоги різним верствам населення. Проте негативним моментом є той факт, що цими законами не передбачено необхідної та ефективної нормативно-правової законодавчої бази, яка б забезпечувала та гарантувала здійснення регулювання ефективного рівня якості соціального захисту [2].

Приватні організації теж мають свої недоліки, адже вони не здійснюють оцінку ефективності системи соціальних послуг, які надають і, таким чином, не реалізується вплив соціальних послуг на збільшення якості рівня життя осіб, які їх отримують. Причиною такої ситуації є відсутність стандарту якості соціальної системи.

За допомогою централізованого підходу при визначенні потреб у рівні соціальних послуг та загального формування системи соціального захисту орієнтація якості та обсягу соціальної послуги направлена на фінансові можливості бюджетів. Такою орієнтацією не передбачено врахування потреб населення або з залучення отримувача соціальної послуги до планування чи контролю рівня якості послуги. Також відсутні самі методики, які здійснюють оцінку потреби у соціальній послугі та необхідному рівні [1, с. 4].

В умовах інформаційної економіки серед недоліків рівня соціального захисту можна відзначити саму систему контролю. Відсутніми на сьогоднішній день є:

- механізм, який контролює якість самої структури соціальної послуги, а також ті санкції, за порушення у системі соціального захисту, які є дієвими на сьогоднішній день. Загалом необхідно сказати, що контролю сьогодні підлягає виключно все, що стосується фінансових коштів чи є цільовим їх використанням;
- механізм, який здійснює державний моніторинг;

- механізм, який здійснює оцінку рівня ефективності функціонування служби, що відповідає за соціальне забезпечення та надання захисту населення.

Загалом на сьогоднішній день форма регулювання соціального захисту з боку держави - це низка показників, що визначають характеристику стану та динаміку збільшення самого рівня життя суспільства у країні. Такими показниками є (рис.3.3):

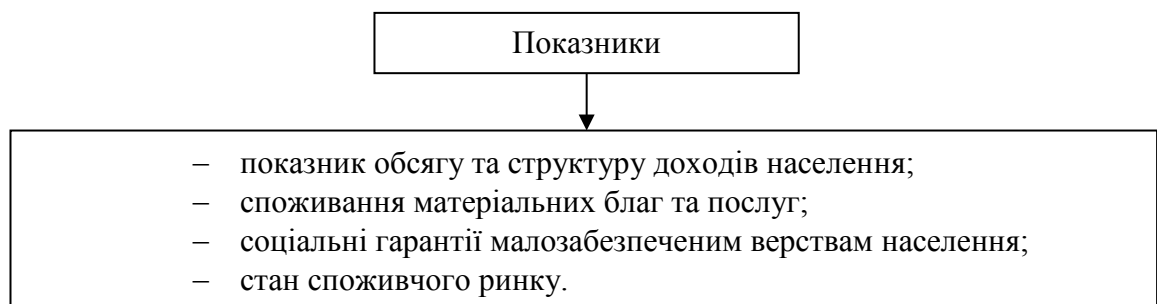

Рис. 3.3 – Показники регулювання соціального захисту зі сторони держави

Джерело: [16]

Показники, які узагальнюють оцінку соціального захисту представлені фактичним та перспективним балансом доходу у грошовому виразі, а також видатками громадян. Вони відображать показники джерел надходжень фінансових ресурсів, обсяг та структуру. Такі розрахунки використовуються для того, щоб визначити пропорції доходів та роздрібного товарообігу, а також між заощадженнями та можливими платними послугами.

Говорячи про показники, які регулюють соціальний захист важливо наголосити, що вони є наслідком сучасного впливу інформаційної економіки на соціальний захист. Цими показниками відображається становище загальної системи соціального захисту, вони дають змогу визначати рівень забезпечення системи фінансами, показують реальний стан доходу населення та загальну можливість платоспроможності. Розрахунки є важливими для

того, щоб мати змогу визначити перспективи розвитку соціального захисту у територіальній структурі.

Розглядаючи структуру системи показників, які є характеристикою оплати за працю та доходів населення, важливим є включення до неї:

- показника грошового доходу однієї особи;
- середньомісячної сплати на працю на одну особу;
- середньомісячної сплати на працю підприємств сільськогосподарського призначення;
- середнього розміру стипендії та пенсії.

Важливу роль у загальній структурі оцінювання соціальної системи захисту відіграє складова соціальних гарантій у секторі доходу та споживання. Ця система складається з наступних складових (рис.3.4):

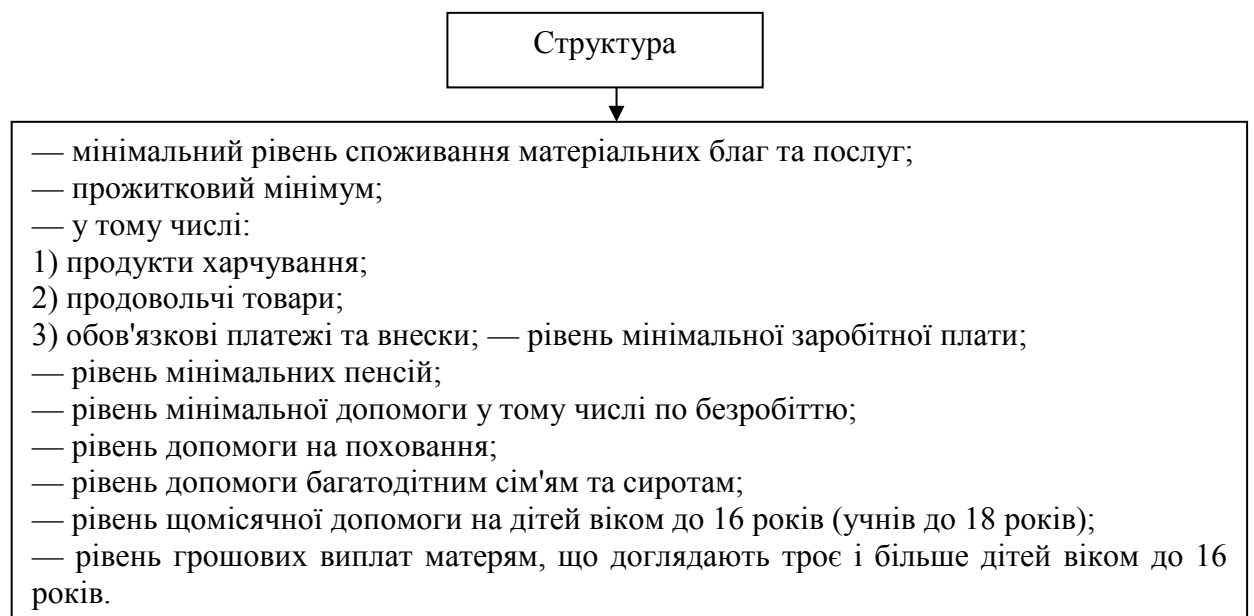

Рис. 3.4 – Складові системи доходів та споживання соціального захисту

Джерело: [19]

Зауважимо, що вищерозглянуті показники, такі, як рівень мінімального споживчого бюджету, межі малозабезпеченості чи навпаки, розмір мінімального рівня пенсії та стипендії, сплати за працю є базовими чинниками, які здійснюють регулювання доходу та добробуту суспільства.

Ці чинники використовують для того, щоб обґрунтувати витратну частину бюджету кожного рівня, визначити трансферти та субвенції. Рівень ґрунтовності такого набору показників соціальної гарантії та захисту є передбаченням методологічної єдності, нормативної забезпеченості та послідовності визначення. Все це дозволяє визначити обґрунтований соціальний, загальний та регіональний бюджет.

Визначаючи мінімальний розмір соціальних гарантій на державному рівні, слід зазначити, що в нього закладено рівень мінімального споживчого бюджету в розрахунку на 1 людину. Це може бути: дитина, дорослий, особа пенсійного віку. Розрахунок складається з наступних складових (рис.3.5):

Рис. 3.5 – Складові системи доходів та споживання соціального захисту

Джерело: [22]

Мінімальний споживчий бюджет розраховується за курсом гривні на людину на рік; на цьому етапі це є важливим стандартом системи соціального захисту країни та одним із орієнтирів соціальної політики країни. Він показує справжній рівень життя, а відхилення від середнього дозволяють отримувати певні субсидії та пільги. Він використовується для керівництва державною політикою для забезпечення споживачів різних статей та вікових груп мінімальним соціальним забезпеченням. Розглядаючи сучасні важелі механізмів державного управління соціальним захистом, слід зазначити, що вони почали розвиватися в перехідний період до ринкових відносин під час кризи. За нових умов у системі соціально-економічних

відносин повинні бути прийняті нові та вдосконаленіші механізми. У зв'язку з цим, в контексті розгляду основних напрямків соціального захисту, існує проблема безперервності заходів соціальної політики, розроблених на найближче майбутнє та довгострокової перспективи. В першу чергу таку проблему необхідно вирішувати на рівні законодавства та під час процесу реалізації, тобто різними рівнями управління державою [23, с. 42].

Основні положення механізму передбачені концепцією соціального забезпечення населення України, затвердженою Верховною Радою України. Ця концепція включає комплексний механізм соціального забезпечення, спрямований на подолання принципу "балансу". Він стосується мотивації праці та соціальної справедливості, які забезпечують матеріальний добробут різними методами. Це залежить від ступеня економічної активності кожного дорослого, його здатності працювати. Особливе значення цієї концепції полягає в тому, що вперше було сформульовано принцип розподілу економічних обов'язків між державою, місцевою владою, підприємствами та громадянами [5, с. 3]. 44-48]. Включення страхового механізму докорінно змінило поведінку категорії як носія соціальної свідомості людини та її ефективності завдяки соціальному задоволенню у свідомому соціальному самозахисті. Добровільне страхування стає активним механізмом соціального захисту.

Таким чином, реалізуючи концепцію по соціальному забезпеченню, основою самої системи передбачено виконання наступним функцій (рис.3.6):

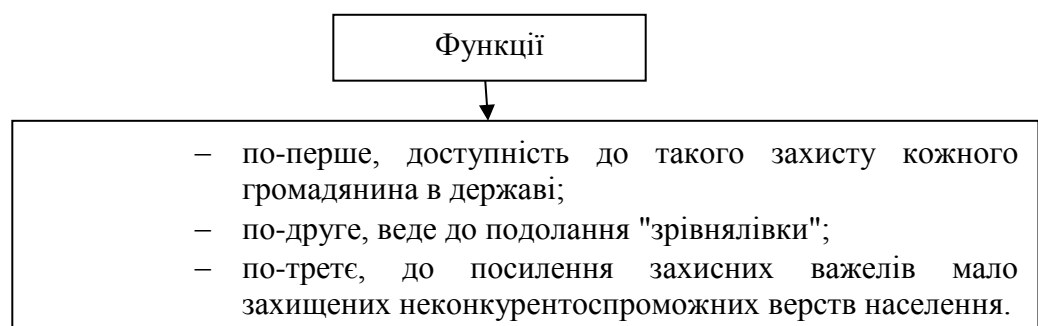

Рис. 3.6 – Складові системи доходів та споживання соціального захисту

Джерело: [22]

Отже, відповідно до національних умов України, соціальні орієнтири слід використовувати для вибору напряму економічного розвитку шляхом трансформації українських соціальних відносин у епоху заснування нації, що вважається пріоритетною складовою доктрини "держава соціального ринку". Соціальна спрямованість економіки означає приділення уваги розвитку людини для задоволення її потреб. Поєднуючи цю теорію, розуміння економічної системи можна визначити як взаємодію виробничих відносин та механізмів управління, що забезпечують вирішення проблем розвитку особистості, що допомагає поєднати працю та результати. Це означає, що економіка працює на людство, а не навпаки, і захист соціального середовища є пріоритетом державної політики.

Плани щодо забезпечення соціального захисту широкого кола людей забезпечують тісну співпрацю та координацію між усіма відомствами, охопленими цими планами, а також відповідальний політичний контроль з боку центральних державних органів. В Україні цю роботу здійснює Міністерство праці та соціальної політики. Для того, щоб ефективно служити людям, необхідно встановити чіткі та регулярні зв'язки між вищими та регіональними рівнями влади. Розвиток типів і форм взаємодії є важливою умовою ефективного управління, оскільки загальновідомо, що чим краща комунікація, тим вища концентрація управління. Важливим фактором реформи соціального захисту є наявність необхідних аналітичних інструментів, які дозволяють застосовувати широкий спектр методів прийняття рішень з урахуванням конкретних умов, формуючи тим самим ефективну систему соціального забезпечення. За результатами трансформації реформа системи соціального захисту повинна зосередитись на формуванні цілісної системи напрямків і методів соціального захисту та усуненні суперечностей на попередньому етапі розвитку. Наслідком усього цього є досягнення низки основних цілей соціального захисту, створення

єдності умов з метою забезпечення стабільності у соціальних питаннях та розвитку загальної економіки, складовою якої і є соціальний захист.

Ключовою ланкою для здійснення реформ системи соціального захисту є вдосконалення системи пенсійного забезпечення населення. Положення людей пенсійного віку стає складним також через те, що налітком криз за останні роки та сьогодношньої кризи, яку причинено пандемією Covid-19, є відсутність додаткових джерел доходів та споживання.

За сьогодношніх умов трансформаційної економіки очевидно, що здійснення реформ у секторі пенсійного забезпечення передбачає врахування історичного світового досвіду у контексті сучасних економічних змін. Таким чином, метою реформування є пенсійне забезпечення при дотриманні гарантій збереження та приросту засобу накопичення громадян.

Обговорюючи різні доступні варіанти такого реформування, найбільш перспективною системою є система в три рівні, яка передбачає (рис.3.7):

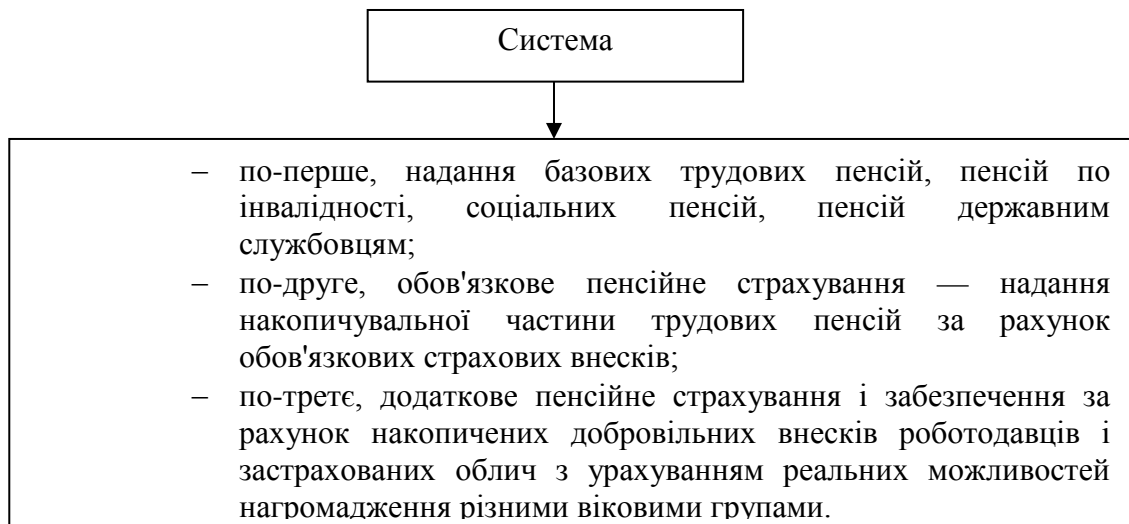

Рис. 3.7 – Перспективи системи реформування пенсійного забезпечення у структурі соціального захисту населення

Джерело: [22]

Загалом здійснення реформ у сфері соціального захисту є складним процесом. Це пов'язано з тим, що наявним є великий різновид самої форми

соціальних виплат, та при цьому саме реформування має відношення в першу чергу до мінімального забезпеченого класу населення країни. Збільшення рівня ефективності соціального захисту є ключовою проблемою здійснення реформ. На практиці використання тієї системи соціального захисту, яка сьогодні існує - це система, яка має безліч недосконалостей. Зокрема на рівні законодавства та нормативного забезпечення вона представлена у вигляді ряду законів, які суперечать один одному та не мають чіткості у питаннях фінансування системи. У той же час частка людей, дохід яких менший за прожитковий мінімум, значно нижча. Аналіз даних Національної статистичної комісії, тобто результатів опитування, проведеного головними органами соціальних служб країни, дає підстави зробити висновок, що значна частина соціальної допомоги призначається забезпеченим сім'ям. Такий розподіл ресурсів не можна назвати справедливим та ефективним, особливо, враховуючи важливість соціальної допомоги бідним сім'ям. Рівень соціального забезпечення та допомоги для бідних сімей є низьким. За підрахунками, у певних сферах соціальної допомоги розподіл загальної суми коштів, отриманих населенням, такий, що лише чверть загального добробуту та допомоги, що надається усіма сім'ями, припадає на частку сімей із нижчим та середнім достатком. Домогосподарства на рівні прожиткового мінімуму та частка домогосподарств, середній дохід яких перевищує прожитковий мінімум - три чверті.

Реалізація реформ системи соціального захисту має на меті збільшення цільового використання та направлення на видачу пільг та виплат. При цьому важливо зберегти саме існуючу систему соціальної допомоги населенню, адже маючи ряд недосконалостей, вона все ж функціонує, просто потребує реформування. Здійснюючи таку схему вдосконалення важливо розуміти, що вона потребує значних фінансових інвестицій. Альтернативою є спрощення системи соціального захисту шляхом переходу до надання соціального захисту лише тим домогосподарствам, для яких це є вкрай необхідним.

Загалом необхідно зауважити, що основною складовою вдосконалення державної функції соціального захисту в умовах сучасних трансформацій економіки є її автоматизація та підпорядкування відносно економічних тенденцій. Все це забезпечить належне функціонування системи соціального захисту та її ефективність відносно тих осіб, для яких вона загалом створювалась.

3.2. Підходи щодо вдосконалення системи соціального захисту населення в сучасних умовах

Загалом у звіті визначено п'ять ключових дій, які уряди регіону можуть вжити для поліпшення системи соціального захисту, до них належать:

- інтеграція соціального захисту як ключової стратегії соціально-економічного розвитку;
- політична прихильність та активізація інвестицій у соціальний захист для всіх;
- усунення існуючих прогалин у соціальному захисті;
- сприяння переходу від неофіційного працевлаштування і всіх наслідків для економіки до офіційного;
- впровадження соціального діалогу на всіх етапах, починаючи від розробки та до подальших дій і оцінки.

Також можна навести такі спільні рекомендації з оптимізації системи соціального захисту для всіх країн:

- Необхідно включити соціальний захист до програм національного розвитку та виділити більше ресурсів для її реалізації. Щоб забезпечити необхідні ресурси, урядам необхідно перерозподілити пріоритети існуючих видатків та зосередитись на збільшенні доходів, в першу чергу шляхом більш суворого дотримання чинного податкового законодавства та розширення бази оподаткування;

- Побудувати універсальні системи соціального захисту. Досягнення універсальності вимагає поєднання схем виплат та внесків. Універсальні системи впродовж усього життя здатні розвивати соціальний захист як частину національного соціального договору між державою та її народом; [13].

- Забезпечити належний соціальний захист жінок протягом усього життя. Слід вдосконалити державні або субсидовані служби догляду за дітьми, щоб забезпечити жінок у можливості працювати;

- Розширити соціальний захист для працівників, котрі працюють не повний робочий день. Механізми участі у схемах соціального захисту повинні бути скориговані таким чином, щоб дозволити працівникам з нерегулярними доходами також робити внески до соціальної системи;

- «Нікого не залишайте позаду». Схеми соціального захисту протягом життєвого циклу створюють міцну основу для того, щоб у всіх людей були рівні можливості, але часто виключають мігрантів та осіб і сім'ї, які були змушені на переселення до інших регіонів або країни. Включення представників цієї групи до рад установ соціального захисту є загальноприйнятою передовою практикою у світі для вдосконалення системи соціального захисту; [19].

- Підвищення ефективності та результативності за допомогою реалізації сучасних новітніх технологій. Пов'язання баз даних соціального захисту з національними системами ідентифікації зменшує ризики шахрайства та дублювання. Усі рішення системи соціального захисту повинні керуватися політикою та принципами конфіденційності.

Розглядаючи підходи до вдосконалення системи соціального захисту населення в сучасних умовах, в Україні є важливим питання соціального захисту неповнолітніх осіб, дітей. Діти в Україні становлять 18% населення, але 45% серед них – це бідне населення. Бідність має наслідки для подальшого життя дітей, адже в майбутньому дитина, яка живе в злиднях, частіше буває бідною [14, с.2].

Незважаючи на відносно високі державні витрати на сферу соціального захисту (близько 4,9 відсотка ВВП), розмір виплат незахищеному населенню є недостатніми. Загалом система соціального захисту в Україні являє собою поєднання програм соціального забезпечення, успадкованих від Радянського Союзу, та багатьох додаткових переваг, які є переважно категоричними, часто мають цілі, які складно реалізувати та профінансувати.

Україна ініціювала реформу децентралізації у 2015 році, щоб зробити уряд більш підзвітним населенню та забезпечити задоволення потреб та реалізацію прав у нашій великій та різноманітній країні для кожного громадянина однаково. Однак децентралізація також спричинила численні виклики та суперечливі пріоритети. Наприклад, місцева влада сьогодні надає пріоритет економічному напрямку (наприклад, дороги та комунальні послуги) аніж соціальному (соціальний захист та охорона здоров'я населення) [14, с.3].

Для будь-якої країни інвестиції в дітей, включаючи соціальний захист, мають важливе значення. Ефективне соціальне забезпечення пом'якшує наслідки бідності, зміцнює сім'ї, надає підтримку по догляду за дітьми та розширює доступ до основних послуг для найбільш маргіналізованих верств населення. По суті, сфера соціального захисту забезпечує надання належних інвестицій, щоб діти могли жити нормальним життям. В Україні соціальний захист неповнолітніх знаходиться на досить низькому рівні, хоча інвестування дітей в майбутньому може принести значну користь як їхнім сім'ям, так і мати позитивні вигоди для економіки та суспільства в цілому [16, с. 3].

Для вирішення та оптимізації проблеми низького рівня соціального захисту дітей в Україні доцільним рішенням є реалізація програми соціальної політики ЮНІСЕФ (спеціалізована структура ООН є світовим лідером із захисту прав та інтересів дітей, який працює у понад 190 країнах і територіях світу заради захисту й підтримки дітей з моменту їх народження і до початку

дорослого життя, яка зосереджена на сприянні рівності дітей та покращенню соціального добробуту через захист та підтримку уряду України у чотирьох сферах:

1. Зменшення бідності та макрополітика щодо дітей. Цей компонент стосується рушіїв бідності та соціальної ізоляції в основних сферах життя дітей за допомогою спеціальної підтримки та захисту. Основна увага приділяється вдосконаленню підходів до вимірювання дитячої бідності, включаючи багатовимірні аспекти дитячої бідності. Ще однією метою є просування сімейної політики, орієнтованої на дітей.

2. Соціальний захист з акцентом на інтегровані умови. Компонент призначений для поліпшення ефективності грошових трансфертів у зменшенні бідності серед вразливих дітей та їх сімей, включаючи дітей, які зазнали переселення, розширення системи соціального захисту за межі грошових трансфертів шляхом посилення місцевих міжгалузевих підходів, управління справами та надання місцевих соціальних послуг.

3. Державне фінансування для дітей. ЮНІСЕФ тісно співпрацює з профільними міністерствами країни щоб максимізувати рівень державних видатків на дітей та реалізувати прийняття факту, що права дітей повинні бути пріоритетом у бюджетуванні.

4. Місцеве врядування та підзвітність з акцентом на міста. ЮНІСЕФ має на мті реалізувати глобальну ініціативу «Муніципалітет, сприятливий для дітей та молоді», ЮНІСЕФ в Україні співпрацює з партнерами з метою реалізації прав дітей через місцеві зобов'язання та інвестиції. Ініціатива сприяє здоровій конкуренції серед муніципалітетів у їхніх зусиллях подолати прогалини в справедливості та поставити соціальний захист дітей на перше місце у своїх програмах. У 2018 році більше 160 муніципалітетів приєдналися до Ініціативи, а 22 отримали підтримку від ЮНІСЕФ, з яких 15 отримали статус кандидата. Саме тому необхідно продовжувати співпрацю з організацією, маючи на меті покращення рівня соціального захисту населення в Україні [20, с. 4].

Цікавим прикладом для України є муніципальна ініціатива ООН, яка направлена на захист дітей та молоді – програма «Діти в основі громади». Діти та молодь мають право на права, передбачені Конвенцією ООН про права дитини, але не всі з них мають рівні можливості. Політики різних рівнів часто заявляють, що діти - це наше майбутнє. Але яка реальна дія повинна супроводжувати ці слова? Як робота може стати ефективнішою не лише на майбутнє, а й на сьогодні? Наскільки рішення уряду та суспільства захищають інтереси, задовольняють потреби та враховують голоси дітей та молоді?

Ініціювавши реформу децентралізації, відкрилося вікно можливостей для місцевої дитячої та молодіжної політики в Україні. ЮНІСЕФ розробив ефективний інструмент допомоги місцевим органам влади у впровадженні механізмів захисту інтересів дітей та молоді: ініціатива "Муніципалітет, сприятливий для дітей та молоді".

Ініціатива проводиться під керівництвом ЮНІСЕФ, вона підтримує міста і села для реалізації врахування прав дітей на місцевому рівні. Ініціатива була започаткована у 1996 році, і зараз вона охоплює 3000 муніципалітетів у 38 країнах [20, с. 2].

Приєднання до ініціативи є важливим кроком для громад України, для її реалізації та запуску необхідно підписання офіційного меморандуму з ЮНІСЕФ. Міська влада повинна проаналізувати ситуацію на своїй території та запропонувати план дій, як саме можна змінити ситуацію для дітей на краще.

Муніципалітети отримують потужну підтримку та інвестиції для побудови демократії та досягнення рівності дітей та молоді на місцевому рівні. Громади стають частиною глобальної мережі муніципалітетів для взаємної підтримки та обміну досвідом. Заклади, які працюють у галузі прав дитини та молоді, отримують можливості широко співпрацювати з місцевою владою.

Місцевому бізнесу, який інвестує в соціальну сферу з питань захисту прав дитини, ініціатива допоможе досягти стабільності та сталого розвитку в управлінні. І звичайно бонусом стане покращення статусу іміджу, бізнес отримає повагу та визнання.

Для вдосконалення системи соціального захисту населення необхідно загалом удосконалити соціальну політику країни.

З аналізу стану соціального забезпечення, основних стратегічних напрямків державного регулювання у сфері соціального захисту, можна розрізнити такі напрями вдосконалення, як подолання бідності та збільшення доходів державні гарантії зайнятості, стимулюючи розвиток загальнообов'язкового державного соціального страхування, пенсій, соціальних послуг, використання пільг та соціального захисту певних категорій громадян.

1. Подолання бідності. Завдання подолання бідності - це ефективне управління соціальними процесами та зосередження зусиль на викоріненні бідності, зменшенні ризиків успадкованої бідності, задоволенні основних потреб людини та створенні умов для впевненості у завтрашньому дні. У сучасних умовах необхідний новий підхід до вирішення проблеми подолання бідності, пов'язаний зі зміною трактування бідності як нестачі коштів для фізичного виживання до її трактування як нездатність підтримувати повноцінну соціальну життя [19, с. 5].

Головною метою соціальної політики є покращення рівня життя населення за рахунок економічного підйому держави відповідно до європейських стандартів, що може бути досягнуто насамперед за рахунок покращення заробітної плати та доходів. Для цього необхідно відновити стимулюючу роль заробітної плати, а також збільшити платоспроможність населення. Легалізація та зростання заробітної плати та інших видів доходів буде стимулом та фінансовою основою для подальшого збільшення соціальних виплат.

2. Надання гарантій працевлаштування. Державна політика зайнятості передбачає здійснення заходів, спрямованих на детінізацію зайнятості, підвищення ефективності ринку праці, надання гарантій працевлаштування в процесі приватизації та реструктуризації підприємств, підтримку підприємництва та самозайнятості, захист інтересів трудових мігрантів, які працюють в Україні від іноземних роботодавців.

3. Обов'язковий рівень державного соціального захисту. Рівень розвитку сектору, який здійснює загальнообов'язкове державне соціальне страхування заключається у підвищенні ефективності використання фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, у створенні сучасної та ефективної системи адміністрування страхових внесків відповідно до європейських стандартів.

4. Пенсійне забезпечення. Нещодавно було внесено зміни до пенсійного законодавства, яке передбачало збільшення доходів пенсіонерів до прожиткового мінімуму для людей, які втратили працездатність. Однак рівень доходу після виходу на пенсію працівника складає лише половину його заробітку, а протягом 10 років виходу на пенсію зменшується до 30 відсотків. Водночас ставка страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування залишається високою, але не забезпечує фінансового балансу солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування [9, с. 6].

Приватні пенсійні фонди пропонують відкрити накопичувальні (депозитні) пенсійні рахунки. Однак, враховуючи кризу та відсутність довіри населення до банківської системи та приватних пенсійних фондів, ця форма пенсійного страхування ще не набула популярності. Запровадження трирівневої пенсійної системи, яка включає систему солідарності загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, накопичувальну систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та систему недержавного пенсійного забезпечення, передбачає створення умов для значного збільшення рівня пенсійного забезпечення.

5. Соціальні послуги. Корекція системи соціального обслуговування, спрямована на підтримку та забезпечення належного рівня життя пенсіонерів, інвалідів, малозабезпечених сімей, дітей та молоді, бездомних людей, осіб, звільнених з місць позбавлення волі, здійснюється шляхом трансформації надання соціальних послуг.

6. Впровадження системного підходу до просування пільг: вдосконалення системи надання пільг громадянам; розробка та затвердження єдиних соціально та економічно обґрунтованих норм споживання послуг за видами пільг на одну особу; Удосконалення Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, що мають право на пільги, з метою спрощення процедури надання пільг населенню та врегулювання з постачальниками послуг, які фактично надаються, попередження зловживань; надання громадянам права вибору форми пільг (натуральної, готівкової, безготівкової тощо); введення соціального паспорта отримувача (електронна картка).

7. Соціальний захист певних категорій громадян. Удосконалення системи соціального захисту певних категорій громадян передбачає забезпечення цільової соціальної допомоги та збільшення її розміру, створення умов для інтеграції інвалідів у суспільство, ветеранів та людей похилого віку, малозабезпечених сімей, громадян постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, соціального захисту безпритульних громадян та соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі.

З метою реалізації удосконалення розглянутих сфер, Міністерство соціальної політики України повинне скласти Концепцію, яка буде реалізувати державу політику секторів надання соціального захисту та захисту прав дітей [6]. Така концепція повинна складатися з пропозицій, які будуть враховувати визначення та реалізацію моделі ефективного рівня взаємоіснування та роботи виконавчих органів влади усіх рівнів та органів місцевого самоврядування, маючи на меті реалізацію державної політики соціального захисту разом з захистом прав дітей з обов'язковим виділенням

необхідних соціальних методів захисту та додержання принципів їх максимального доступу для отримувачів, а також реалізацію контролю на державному рівні по дотриманню законодавством у галузі соціального захисту. І, звичайно, важливим напрямом вдосконалення при реалізації вищерозглянутої концепції є максимальна автоматизація усіх процесів надання соціального захисту за соціальних послуг населенню. Загалом, якщо реалізувати дані напрями, це дасть можливість збільшити рівень системи соціального захисту в країні.

Висновки до розділу 3

Розглядаючи шляхи вдосконалення державної функції соціального захисту в умовах сучасних трансформацій економіки в першу чергу необхідно сказати, що основними напрямками державної соціальної політики є багатовекторність, яка задовольняє потреби суспільства, підвищуючи роль таких секторів, як трудовий дохід, здійснює захист населення від збільшення рівня цін, є гарантом по забезпеченню прожиткового мінімуму, індексує заробітну плату, впроваджує механізм субвенцій та ін. Щодо вдосконалення, важливо наголосити на таких моментах, як автоматизація самої структури системи соціального захисту та ряду проблемних питань, які виникають в умовах сучасного розвитку. Це питання фінансування системи, розрахунок розміру соціальних виплат тощо.

Пропонуючи підходи щодо вдосконалення системи соціального захисту населення в сучасних умовах, можна виділити наступні пункти:

- інтеграція соціального захисту як ключової стратегії соціально-економічного розвитку;
- політична прихильність та активізація інвестицій у соціальний захист для всіх;
- усунення існуючих прогалин у соціальному захисті;
- сприяння переходу від неофіційного працевлаштування і всіх наслідків для економіки до офіційного;
- впровадження соціального діалогу на всіх етапах, починаючи від розробки та до подальших дій і оцінки.

ВИСНОВКИ

У першому розділі було досліджено сутність та роль соціального захисту в економічному розвитку та підвищенні добробуту країни. Загалом соціальний захист представляється у вигляді сукупності заходів з боку держави і видатків з бюджету, які мають відношення до надання фінансової допомоги певним верствам населення, котрі з низки незалежних від них причин не мають достатніх для самозабезпечення доходів. Соціальний захист можна визначити у вигляді певного механізму, який допомагає досягати мінімальний рівень життєдіяльності, системою заходів та інститутів, які призначено забезпечувати нормальне існування осіб, підвищувати рівень їх задоволення від якості життя та перспектив.

Соціальний захист може стати стабілізатором під час кризи, а також стимулювати внутрішній попит. Глобальні заклики до запровадження програм соціального захисту в країнах, що розвиваються, базуються не лише на моральних засадах, але все частіше на переконанні, що це важливий інструмент економічного зростання.

Одним із головних аргументів економічної спрямованості на користь соціального захисту для економічного розвитку є те, що він позитивно впливає на продуктивність праці. Ідея, подібно до економічних міркувань, що лежать в основі заснування держав соціального забезпечення в Європі, полягає в тому, що люди є більш продуктивними, якщо мають доступ до медичних послуг, харчування, освіти, соціальної допомоги тощо. Розглядаючи питання інституційного забезпечення механізму соціального захисту варто сказати, що його складають державні органи влади, управління соціальним забезпеченням країни. Такими органами є органи законодавчої й виконавчої влади, які грають важливу роль у структурі органів державної влади країни та управлінні загальної системи соціального захисту населення.

Отже, під час реалізації програм, які забезпечують соціальний захист задіяна низка суб'єктів:

- Уряди
- Приватний сектор
- Громадянське суспільство.

Соціальні програми можуть мати різні короткострокові та довгострокові економічні перспективи та наслідки розвитку. Необхідно наголосити, що запропонована категоризація стосується як країн, що розвиваються, так і розвинених, деякі типи програм соціального захисту, такі як умовні фінансова допомога є більш розповсюдженими в країнах, що розвиваються, ніж інші, наприклад, схеми соціального страхування, за якими здійснюються внески.

Аналізуючи у розділі 2 сучасне становище системи соціального захисту суспільства в країні можна підсумувати, що вона має в складі наступні сектори: схему соціального страхування людей, які втратили роботу або є тимчасово непрацездатними, фінансову та матеріальну допомога різним категоріям відповідно до законодавства (субсидії, соціальні виплати, соціальні пільги тощо) та соціальні служби. Система соціальних служб України - це сфера, яка в більшості складається з іноземних інвесторів, проте через відсутність координації та ефективної роботи, через недосконалість законодавчої бази, закони якої суперечать один одному та сприяють неререформуванню системи, є неефективною.

Однією з головних проблем соціальної сфери України є недоотримання фінансування соціальної сфери, відсутність залучення додаткових недержавних коштів, наприклад, заснування соціальних фондів та залучення приватного бізнесу до сфери соціального захисту і надання соціальної допомоги насленню.

Аналіз напрямів бюджетного фінансування соціальної сфери протягом 2015-2020 рр. млн. грн. на місцевому рівні, показав, що частина фінансування належить таким категоріям, як освіта, соціальний захист та медицина. Протягом останніх років збільшилися обсяги фінансування освіти – з 94610 тис.грн у 2019 році до 133531 тис.грн у 2020 році. Здійснивши

аналіз фінансування соціальної сфери на місцевому та державному рівнях, можна зробити певні висновки, що за період 2015-2020 рр. найбільший обсяг фінансування було спрямовано на освіту, соціальний захист та медицину. Найменша кількість фінансування була направлена на комунальне господарство та культуру та спорт. Аналізуючи рівень бідності та незахищеності неповнолітніх осіб (за віком у %) можна побачити, що на дітей припадає понад чверть загальної кількості населення в країні, станом на початок 2021 року майже 7,6 млн. дітей та молоді живуть в Україні (віком 0-17 років). Рівень дитячої незахищеності має яскраво виражені регіональні відмінності: від 22,8% у Чернігівській області до 76,3% у Рівненській.

Щодо зарубіжного досвіду діяльності системи соціального захисту за умов сучасних трансформацій можна підсумувати, що рівень системи соціальної захищеності у країнах Євросоюзу є найсильнішим у світі. Ключовими параметрами політики соціального захисту в країнах ЄС є компетентність у соціальній політиці, соціальні права для європейців, які працюють за кордоном, допомога безробітним та молодим, умови праці, гендерна рівність, поліпшення здоров'я населення та інклюзивний ринок праці.

Необхідно підсумувати і наголосити, що рівень соціального захисту в країнах-членах ЄС має високі показники. Політика соціального захисту направлена на захист суспільства країн-членів ЄС, зокрема значну увагу приділено таким складовим, як безробіття, соціальний захист, житлові питання тощо. Загалом сьогодні у зв'язку з пандемією COVID-19 система соціального захисту у більшості країн потребує перегляду, реформ та оптимізації, що допомогло б їм відновлюватися після пандемії.

Поряд із постійною бідністю та нерівністю, ряд тенденцій, включаючи старіння населення, міграцію, урбанізацію, технічний прогрес, катастрофи та зміни клімату, ускладнюють проблеми, з якими стикаються країни. Соціальний захист може стати ключовим для адаптації до цих порушень.

Канада пропонує широкий спектр соціальних програм для допомоги канадцям у їхньому фінансовому, особистому, соціальному та емоційному добробуті. Постійні жителі та деякі біженці також мають доступ до деяких соціальних програм Канади. В Канаді досить високий рівень соціального захисту при втраті роботи. Зокрема мова йде про Програму страхування зайнятості, яка надає тимчасову фінансову підтримку тим громадянам, які несподівано втратили робоче місце, отримали хворобу або травму. Під час пандемії COVID-19 федеральний уряд запровадив Канадську допомогу в надзвичайних ситуаціях (CERB). Він надав фінансову підтримку працівникам, які втратили роботу через пандемію. Було виплачено фінансову допомогу у сумі 500 доларів на тиждень протягом 24 тижнів у період з 15 березня по 3 жовтня 2020 року.

У правовому полі держави потребує удосконалення механізм соціального страхування між страховими агентами та особами, які підлягають страхуванню. Важливо та необхідно якомога скоріше, щоб Верховна Рада України прийняла Закон "Про загальнообов'язкове соціально-медичне страхування", який дасть змогу зміцненню правової і фінансової основи усієї системи соціального захисту населення.

Загалом необхідно підкреслити важливу роль соціального захисту в соціально-економічному розвитку суспільства, оскільки держава шляхом формування ефективної системи соціального захисту, створює захисні механізми та відповідні умови для повного розвитку кожної людини, сприяє добробуту та потребам населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амоша О.І. Соціальна відповідальність держави за людським та соціальним розвитком. URL: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/2909/1/Amosha.pdf>.
2. Близнюк В.В. Соціальна політика України в контексті інтеграції до Європейського Союзу. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_02_3_58_uk.pdf.
3. Бриль М., Врублевський О., Данчева О., Сеїтосманов А., Чубаров Е. Успішна територіальна громада: будуємо разом. Харків: Фактор, 2018. 128 с.
4. Впровадження в дослідну експлуатацію програмного комплексу „Інтегрована інформаційна система „Соціальна громада” захисту (наказ Мінсоцполітики від 20.02.2019 № 251)
5. Гребя Р. Механізми реформування системи соціальних послуг в Україні: державно-управлінський аспект //Державне управління та місцеве самоврядування. 2017. Вип. 1(32). С. 62-67.
6. Департамент соціального захисту населення Тернопільської обласної державної адміністрації. Удосконалення системи соціального захисту населення – пріоритет на 2021 рік. Режим доступу: <https://sobes-ter.gov.ua/news/1861-udoskonalennya-sistemi-socalnogo-zahistu-naselennya-proritet-na-2021-rk.html>
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Зінченко О.А., Даріуш П., Зінченко Д.С. Інформаційна економіка: сутність, концепція та розвиток. ЕКОНОМІЧНИЙ ВІСНИК НТУУ «КПІ», 2019. Режим доступу: <file:///C:/Users/%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%BD/Downloads/181353%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-402311-1-10-20191022.pdf>

9. Звіт Мінсоцполітики щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, станом на грудень 2019 року. URL: https://www.msp.gov.ua/files/international/4_2018.doc.

10. Ільчук Л. І. Розвиток системи інтегрованих соціальних послуг в умовах децентралізації (на прикладі об'єднаних територіальних громад) // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2018. № 1. С. 114–121.

11. Круглий стіл «Впровадження нового Закону України «Про соціальні послуги»: завдання для освіти та практики»/ Академія праці, соціальних відносин і туризму. 2019. 24 жовтня. URL: https://www.socosvita.kiev.ua/round_table_24_10_19

12. Лисяк Л. В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: проблеми та перспективи // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Економіка. 2017. Т. 25. Вип. 11(1). С. 23–30.

13. Маліков В. В., Дегтяр О. А. Світовий досвід становлення і розвитку громадянського суспільства і соціальної держави. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. 2014. Вип. 1. С. 25–34.

14. Новікова О.Ф., Логачова Л.М. Особливості фінансування соціальної інфраструктури в процесі бюджетної децентралізації // Економічний вісник Донбасу. 2017. № 1 (47). С. 4–12.

15. Офіційний сайт Європейської Комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/index_en.htm.

16. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.

17. Рівень безробіття в Україні. Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2021>

18. Семигіна Т. Нове законодавство про соціальні послуги: що воно означає для територіальних громад? // Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: Тези доповідей III щорічної Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС, 2019. С. 42-46.

19. Семигіна Т. В. Муніципальна реформа і соціальні послуги у громадах: яку модель обрати? // Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: Тези доповідей II щорічної Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС, 2018. С. 235-238

20. Шаяхметова А. И. Система социальной защиты населения как объект государственной политики: зарубежный опыт. Молодой ученый. 2017. № 34. С. 53–56.

21. Apte, Uday M. and Hiranya K. Nath. Size, Structure and Growth of the US Information Economy (2004) <http://www.anderson.ucla.edu/docume>

22. European Disability Strategy 2010–2022. URL: https://ec.europa.eu/eip/ageing/standards/general/general-documents/european-disability-strategy-2010-2022_en

23. European Parliament. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/eu-affairs/20170616STO77648/social-europe-what-parliament-is-doing-on-social-policy>

24. European Commission. European Pillar of Social Rights. URL: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economicand-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en.

25. General government expenditure by function. Eurostat : website. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (access date: 05.04.2021).

26. Kaivo-Oja, Jari; Ira Ahokas; Pentti Malaska and Jyrki Luukkanen. The Information Society And Changes In The Labour Market: A

Comparison Of Work Profile Changes In The EU, The USA And Japan. (2001). <http://www.terra-2000.org/Documents>

27. Pattinson, Bill. E-Commerce - Toward An International Definition And Internationally Comparable Statistical Indicators. Information, Computer and Communications Policy Division, OECD. <http://www.insee.fr/en/ppp/sommaire>

28. Pemberton, J Michael. Information Economy: A Context for Records and Information Management. The ARMA Records Management Quarterly, Jul 1995.

29. Perelman, Michael. Software Patents and the Information Economy. 2 MICH. TELECOMM. TECH. L. REV. 93(1996) <http://www.mttl.org/voltwo/perelma>

30. Social expenditure in the European countries. URL: https://www.researchgate.net/publication/339146149_Social_expenditure_in_the_European_countries

31. Work-life balance: new leave rules for family care

32. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180706STO07413/parents-work-life-balance-new-leave-rules-for-family-care>